

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013–2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Václav Komárek

Fenomén Rádia Stalin

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Roman Bradáč

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Václav Komárek

Fenomén Rádia Stalin

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. Roman Bradáč

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 8. 2. 2015

Václav Komárek

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu Mgr. Romanu Bradáčovi za vedení mé diplomové práce a za připomínky k jejímu obsahu.

Anotace

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá problematikou rozhlasových médií a činností Rádia Stalin. Rozebírá historická fakta, která s Rádiem Stalin souvisejí, popisuje situaci v Československu mezi lety 1989 až 1993, a také vývoj rozhlasových médií po 17. listopadu roku 1989. Praktická část na základě rozhovorů odpovídá na otázku: Jaký význam mělo vysílání Rádia Stalin na společenské a mediální dění v Československu po 17. listopadu roku 1989.

Klíčová slova

Československý rozhlas, Festival Totalitní zóna, komerční médium, licence k provozování rozhlasového vysílání, meziresortní komise, pirátské vysílání, Rádio Stalin, sametová revoluce, Stalinův pomník, veřejnoprávní médium.

Annotation

In its theoretical part, the diploma theses focuses on the issue of radio broadcasting media and the operation of Radio Stalin. It analyses historical facts connected with Radio Stalin, describing the 1989 – 1993 situation in Czechoslovakia, and also the development of radio broadcasting after November 17, 1989. Based on interviews, the practical part answers the question: what was the significance of Radio Stalin for the social a media events in Czechoslovakia after November 17, 1989.

Key words

Commercial medium, Czechoslovak radio, interagency committee, pirate broadcasting, public broadcasting media, Radio Stalin, sound broadcasting licence, Stalin memorial, Totalitarian Zone Festival, velvet revolution.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1 SITUACE V ČESKOSLOVENSKU MEZI LETY 1989-1993	10
1.1 Rok 1990-1993	12
2 VÝVOJ ROZHLASOVÝCH MÉDIÍ V ČESKOSLOVENSKU PO	
 LISTOPADU 1989	14
2.1 Vznikání duálního systému rozhlasového vysílání.....	15
2.1.1 Vznik a úkoly Rady České republiky pro televizní a rozhlasové vysílání.....	17
2.2 Rozhlasová média v letech od listopadu roku 1989 až do roku 1993	18
2.3 Provozovatelé vysílání.....	19
2.4 Frekvenční modulace FM - princip	20
2.5 Pirátské vysílání.....	21
3 ROZHLAS OD POČÁTKŮ AŽ DO ROKU 1993.....	23
3.1 Československý rozhlas po sametové revoluci v listopadu roku 1989.....	25
4 FESTIVAL TOTALITNÍ ZÓNA	27
4.1 Charakteristika místa – Podzemní prostory pod bývalým Stalinovým pomníkem	30
5 VZNIK RÁDIA STALIN.....	33
5.1 Hlavní představitelé Rádía Stalin	36
5.2 Rádio Stalin na festivalu Totalitní zóna.....	38
5.3 Vysílání Rádía Stalin	41
5.4 Zabavení vysílacího zařízení	44
5.5 Rádio Ultra a Rádio 1	46
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 VLIV RÁDIA STALIN NA SPOLEČENSKÉ DĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU	50
6.1 Petice za znovuoobnovení Rádía Stalin a proti monopolu Československého rozhlasu.....	52
6.2 Rozhovor s prezidentem Václavem Havlem	54
6.3 Recipienti a poslechovost Rádía Stalin.....	56

7 VLIV RÁDIA STALIN NA MEDIÁLNÍ DĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU ...	58
7.1 První soukromé rozhlasové médium	59
7.2 Rádio Stalin jako narušitel monopolu Československého rozhlasu	61
7.3 Vliv Rádia Stalin na vznikání nových soukromých rozhlasových médií	64
7.4 Vliv Rádia Stalin na Evropu 2	65
8 VZPOMÍNKY PŘEDSTAVITELŮ RÁDIA STALIN NA VYSÍLÁNÍ POD STALINOVÝM POMNÍKEM.....	68
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá problematikou Rádía Stalin. Autor diplomové práce si toto téma vybral z toho důvodu, že dosud nenalezl žádnou knihu, nebo ročníkovou, bakalářskou či diplomovou práci, která by detailně zmapovala činnost Rádía Stalin.

Další motivací autora diplomové práce je o tomto tématu rovněž informovat veřejnost. Rádio Stalin totiž, dle autora diplomové práce, mělo vliv na společenské a mediální dění v porevolučním Československu, což znamená, že je v mnoha knihách, nebo studiích zabývajících se problematikou médií neprávem opomíjeno.

Cílem diplomové práce je zjistit, jaký význam měla činnost Rádía Stalin na společenské dění a zároveň, jaký význam mělo Rádio Stalin na mediální dění v Československu po 17. listopadu roku 1989.

V teoretické části diplomové práce jsou popsána důležitá historická fakta, která s problematikou Rádía Stalin souvisejí. Popsána je proto situace v Československu mezi lety 1989 až 1993, vývoj rozhlasových médií po 17. listopadu roku 1989, nebo historie Československého rozhlasu. Autor diplomové práce do teoretické části zařazuje i samotný vznik a okolnosti, které vedly k vysílání Rádía Stalin a charakterizuje místo, ze kterého vysílání probíhalo.

V praktické části jsou použity rozhovory s představiteli Rádía Stalin s cílem posoudit, jaký význam mělo vysílání Rádía Stalin na společenské a mediální dění v Československu po 17. listopadu roku 1989. Autor práce analyzuje odpovědi vybraných osobností na základě těchto otázek: Do jaké míry Rádio Stalin ovlivnilo společnost? Mělo ze strany veřejnosti masovou podporu? Kdo byli jeho recipienti? Bylo Rádio Stalin prvním soukromým rozhlasovým médiem v Československu? Narušilo monopol Československého rozhlasu? Jaký vliv mělo na vznikání nových komerčních rozhlasových médií?

TEORETICKÁ ČÁST

1 SITUACE V ČESKOSLOVENSKU MEZI LETY 1989-1993

Českoslovenští normalizátoři, který byli dosazeni k moci v srpnu roku 1968, až do podzimu 1989 rázně odmítali jakékoliv změny. Projevy občanské nespokojenosti však začaly sílit již od srpna roku 1988.¹

V lednu roku 1989 byl při protestech během takzvaného Palachova týdne zatčen disident Václav Havel. Nedlouho po jeho uvěznění vznikla petice za jeho propuštění, kterou podepsalo velké množství lidí. V červnu se také v mnoha opisech šířila výzva „Několik vět“, kterou podepsalo kolem 40 000 občanů žádajících vedení země, „*aby pochopilo, že nadešel čas ke skutečným a důkladným systémovým změnám a že tyto změny jsou možné a mohou mít úspěch jen tehdy, bude-li jim předcházet vskutku svobodná a demokratická diskuze.*“²

Stranické vedení, tedy především Vasil Bilak a Miloš Jakeš, na konci osmdesátých let odvolalo z funkce předsedy vlády Lubomíra Štrougala a odejít byl i Gustáv Husák z funkce generálního tajemníka strany, kterého Miloš Jakeš nahrazuje. „*Ten však v nejvyšší stranické funkci působil velmi neschopně a trapně směšnými výroky, z nichž se mnohé staly téměř legendárními (viz „kůl v plotě“), zbavil stranu posledních zbytků autority i v očích skladních přívrženců.*“³

Období kolem 17. listopadu 1989

¹ EMMERT, F. *Sametová revoluce: kronika pádu komunismu 1989*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-802-5123-010.

² ZVĚŘINA, P. *petice Několik vět (text)*. [online]. © 1999 - 2015 [cit. 2014-11-16]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_nvett.php

³ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 351. ISBN 80-86762-00-9.

„Brutální potlačení vzpomínkové demonstrace studentů na Národní třídě v Praze v pátek 17. listopadu 1989 se pak stalo impulzem k rozhodujícímu střetu občanů s totalitní mocí.“⁴

Následná akce bezpečnostních sil vyvolala všeobecné rozhořčení československé společnosti a hromadné demonstrace nakonec přerostly ve státní převrat. Ten je pro svůj klidný průběh nazýván jako „sametová“, nebo „něžná“ revoluce.⁵

Československý rozhlas a Československá televize věnovaly samotné demonstraci minimální prostor. První zpráva pro posluchače Československého rozhlasu o událostech 17. listopadu byla odvysílána až ve zpravodajském přehledu ve 23.50 téhož dne. *„Obsahovala základní údaje z oficiálního zpravodajství Československé tiskové kanceláře a zcela zamlčela informace o brutálním potlačení demonstrace i o zraněních demonstrantů.“⁶*

Masová vlna demonstrací, která se na celém území Československa zvedla v pondělí 20. listopadu 1989, donutila o čtyři dny později k rezignaci generálního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Československa Miloše Jakeše. *„Ze základního zákona státu byl vypuštěn čtvrtý článek o vedoucí úloze KSC v společnosti a ve státě. Změny Ústavy ČSSR vstoupily v platnost 30. listopadu 1989. Po jednačtyřiceti letech tak v Československu formálně skončila vláda komunismu.“⁷*

⁴ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 398. ISBN 80-86762-00-9.

⁵ EMMERT, F. *Sametová revoluce: kronika pádu komunismu 1989*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-802-5123-010.

⁶ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 398. ISBN 80-86762-00-9.

⁷ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 399. ISBN 80-86762-00-9.

1.1 Rok 1990-1993

O situaci těsně po revoluci a v roce 1990 hovoří publicista Josef Vlček jako o období, které mělo dvě fáze. „*Do května, kdy byly volby a poté od těch voleb. Do května to tu bylo takové nejisté. Všichni se báli, že se ještě vynoří Lidové milice a panovala tu nejistota, co vlastně bude. Věci, kterým se dnes smějeme, jako je podepisování petice, tak v té době měly strašnou sílu, protože ujišťovaly okruhy lidí, že to jde nějakým rozumným směrem. Od voleb už pak bylo jasné, že se nic nestane.*“⁸

Volby se konaly 8. a 9. června 1990 a kandidovalo v nich 22 politických stran, koalic a hnutí. Volební účast dosáhla 96,79 % a „*vítězi v nich se stala obě hnutí, která vznikla v bouřlivých dnech v listopadu 1989 a zasloužila se o pád komunistického režimu – Občanské fórum v českých zemích a Verejnost' proti násiliu na Slovensku.*“⁹

Prezident Václav Havel 27. června roku 1990 jmenoval novou vládu, v jejímž čele stanul Marián Čalfa. Po volbách také začalo docházet ke sporům o budoucím uspořádání Československa. „*Období po prvních svobodných volbách nebylo pouze ve znamení zásadní ekonomické reformy a sporů o kompetence mezi federací a republikami. Docházelo rovněž k dalšímu formování a proměně systému politických stran. Z tohoto pohledu byl podstatný vývoj v Občanském fóru, kde se názorové klima polarizovalo.*“¹⁰

V říjnu roku 1990 byl předsedou Občanského fóra zvolen Václav Klaus, což vedlo k tomu, že se v únoru roku 1991 rozpadlo na dva politické subjekty. Vznikla Občanská demokratická strana vedená právě Klausem a Občanské hnutí, v jehož čele stál Jiří Dienstbier. K obdobnému problému došlo i v subjektu Verejnost' proti násiliu.

⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

⁹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 400. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁰ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 401. ISBN 80-86762-00-9.

Dva dny po druhých svobodných volbách, které se uskutečnily 8. června roku 1992, se v Bratislavě uskutečnila schůzka vítězných stran – koalice Občanské demokratické strany se stranou Křesťansko-demokratickou a Hnutí za demokratické Slovensko. Právě na této schůzce se prakticky rozhodlo o rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky na dva samostatné státy.

Již měsíc po volbách byla jmenována vláda, jejíž mandát skončí s rozpadem Československa. Na české straně stanul v jejím čele Václav Klaus a na slovenské Vladimír Mečiar. Další měsíce už byly ve znamení příprav na samotné rozdělení a k 1. lednu 1993 už vznikla samostatná Česká republika a Slovenská republika.¹¹

¹¹ RYCHLÍK, J. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-807-4292-965.

2 VÝVOJ ROZHLASOVÝCH MÉDIÍ V ČESKOSLOVENSKU PO LISTOPADU 1989

V Československu a v komunistických státech střední a východní Evropy se rok 1989 stal rokem proměn politických systémů. Skončil systém založený na vládě jedné strany a přišla proměna celé společnosti včetně mediálních institucí, které v těchto státech do té doby fungují.¹²

*„K prvním proměnám mediálního systému v Československu začalo docházet již krátce po listopadu 1989. Začátkem prosince 1989 byl do funkce předsedy Federálního úřadu pro tisk a informace (FÚTI) jmenován vládou premiéra Mariána Čalfy představitel Občanského fóra Miroslav Kusý. Počátkem roku 1990 jej ve funkci vystřídal Vladimír Příkazský.“*¹³ Federální úřad pro tisk a informace jako kontrolní a cenzurní orgán totalitní moci byl zrušen k 31. červenci 1990.

Dalším krokem ke změně fungování elektronických médií byl vznik oddělení státní informační politiky při odboru vzdělanosti, kultury, zdraví a informací na Úřadu předsednictva federální vlády, které mělo připravit podmínky pro demonopolizaci rozhlasového a televizního vysílání.¹⁴

¹² JIRÁK, J. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7117-8925-9.

¹³ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 399. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁴ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03. ISSN 1213-3817.

2.1 Vznikání duálního systému rozhlasového vysílání

Vyomezíme-li duální systém vysílání jako stav, kdy vedle sebe působí veřejný a komerční sektor rozhlasového a televizního vysílání, bylo by nepřesné konstatovat, že ihned s přeměnou mediálního systému po listopadu 1989 u nás duální systém vznikl.

15

Programové prohlášení vlády po svobodných volbách v červnu roku 1990 naznačovalo, že státní paternalismus v médiích nahrazuje do té doby sovětský koncept masové komunikace. Československá vláda si však i nadále neuvědomila, jaký význam mají svobodná média v moderní společnosti.

„V červenci roku 1990 federální vláda ještě neuvažovala o vzniku a utváření standardního duálního systému vysílání. Hovořila o zachování státního vysílání rozhlasu a televize s přímou vazbou na státní moc, nikoli o médiích veřejné služby s přímou vazbou na veřejnost.“¹⁶

Státní a politická elita tak vstupovala do počátků demonopolizace rozhlasového vysílání. Důkazem je existence meziresortní konkurzní komise pro výběr uchazečů o první experimentální nestátní rozhlasové vysílání na území ČSFR, jejímž novým předsedou se stal místopředseda federální vlády RNDr. Jozef Mikloško, CSc.¹⁷

Na první schůzce meziresortní komise, která se uskutečnila 24. července 1990, bylo oznámeno, že se registrovalo již 35 žadatelů o rozhlasové a 31 o televizní vysílání. Na schůzi se též rozhodlo o tom, že se budou projednávat pouze žádosti o celoplošné vysílání a žádosti zahraničních státních organizací. *„Komise však neměla pravomoc*

¹⁵ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁶ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 9. ISSN 1213-3817.

¹⁷ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

*udělovat povolení k vysílání. Zmíněnou kompetenci měl získat nový regulační orgán, s jehož vznikem se počítalo v rámci zákona o rozhlasovém a televizním vysílání.*¹⁸

Podle zadání kabinetu premiéra Mariána Čalfy měl zákon o rozhlasovém a televizním vysílání stanovit podmínky, za kterých je možné udělit licenci nestátním sdělovacím prostředkům. Přípravy této nové mediální legislativy se však zastavily po tlaku slovenské politické elity, která žádala přerozdělení některých federálních kompetencí na jednotlivé republiky. Jednalo se hlavně o právní zakotvení samostatného Slovenského rozhlasu a Slovenské televize, které dosud působily v rámci Československého rozhlasu a Československé televize.¹⁹

*„V době tvorby tzv. kompetenčního zákona a zpoždování příprav nové mediální legislativy, upravující fungování elektronických médií, nebyli již někteří žadatelé o rozhlasové vysílání ochotni nadále čekat na udělení řádných licencí. Objevil se fenomén pirátského vysílání.*²⁰

Nejnámějším případem pirátské stanice se stalo právě Rádio Stalin, které sice dostalo povolení k provozování rozhlasové stanice, jenže bylo omezeno pouze na dobu od 19. do 22. října 1990, kdy se v prostorách pod bývalým Stalinovým pomníkem konala výstava Totalitní zóna.

Vysílání Rádia Stalin ale pokračovalo i po 22. říjnu. Poté, v ranních hodinách 25. října následovalo zabavení vysílačky ze strany Obvodního národního výboru pro Prahu 7. Zastavení vysílání ovšem vyvolalo obrovskou vlnu nevole, která vyvrcholila petiční akcí na podporu nezávislého rozhlasového vysílání.²¹

¹⁸ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci.* Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 9. ISSN 1213-3817.

¹⁹ SLADČÍKOVÁ, P. *Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání.* Praha, 1999. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

²⁰ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci.* Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 9. ISSN 1213-3817.

²¹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu.* 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

V květnu 1991 vznikla komise při Ministerstvu kultury ČR, která se zabývala udělováním licencí nestátním uchazečům o rozhlasové vysílání. V komisi bylo šest členů a jejím předsedou byl český ministr kultury Milan Uhde. Až do března roku 1992, kdy vznikla Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání, přidělila komise Ministerstva kultury České republiky pět licencí pražským a dvaadvacet licencí mimopražským soukromým žadatelům.²²

2.1.1 Vznik a úkoly Rady České republiky pro televizní a rozhlasové vysílání

V předchozích kapitolách autor diplomové práce zmínil, že samotná Rada ČR pro RTV vznikla až o zhruba rok a půl déle, než započalo pirátské vysílání Rádía Stalin. Její vznik umožnil kompetenční zákon č. 103/1992 Sb., který schválila Česká národní rada 21. února 1992.²³

Tato právní norma zadala regulačnímu orgánu pro elektronická média tyto úkoly:

- „1. dohled na dodržování právních předpisů upravujících rozhlasové a televizní vysílání,
2. starost o rozvoj plurality vysílání a nezávislost jeho provozování,
3. podíl na vytváření zásad státní politiky ve vztahu k vysílání a stanovení koncepce jeho rozvoje,
4. podíl na vypracování plánů kmitočtů pro vysílání,
5. udělování a odnímání licencí k vysílání na území České republiky,
6. ukládání pokut za nedodržování mediální legislativy,
7. vedení evidence licencí,
8. povinnost předložit České národní radě (později Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR) zprávu o stavu vysílání a o své činnosti, a to nejméně jednou ročně, nebo vždy, když o to ČNR požádá atd.“²⁴

²² JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

²³ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

²⁴ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 13. ISSN 1213-3817.

2.2 Rozhlasová média v letech od listopadu roku 1989 až do roku 1993

Po „sametové“ revoluci v listopadu roku 1989 platilo i nadále, že Československý rozhlas měl absolutní monopol, co se rozhlasového vysílání týče. *„Nelze ale zapomenout, že liberálně demokratický étos doby dovoľoval zakládání rozhlasových stanic, přestože pro jejich existenci nebyl právní základ – pražské Rádio Stalin, jež začalo vysílat v říjnu 1990, bylo zřejmě první novou rozhlasovou stanicí, která začala vysílat po roce 1989.“*²⁵

*„Mnozíci se případy pirátského vysílání a podpora veřejnosti nezávislému rozhlasovému vysílání přiměly vládu, aby navrhla meziresortní komisi udělit povolení k vysílání prvním domácím privátním stanicím, a to ještě před přijetím příslušné mediální legislativy.“*²⁶ Meziresortní komise tak na svém třetím zasedání 22. března 1991 rozhodla o pronájmu prvních sedmi lokálních kmitočtů. Z dvanácti zájemců vyhověla společností: Bonton, Evropa 2, Hallo World, Rádio Independence, Rádio Informatika, Rádio Vox a Rádio 1 (dříve Rádio Stalin).

Publicista Josef Vlček v rozhovoru s autorem diplomové práce hovoří o tom, když jednal s tehdejšími tajemníkem Rady pro televizní a rozhlasové vysílání Milanem Jakobcem, který říkal, že *„že když se v roce 1992 stěhovali, tak měl tři pytle žádostí o soukromé vysílání. U nás dokonce vzniklo soukromé vysílání dříve než v Rakousku, kde měli velkou obavu, že se tím oslabí veřejnoprávní média. Tam se začalo vysílat až, myslím, kolem roku 1994. V roce 1993 u nás probíhala licenční řízení na celoplošky a vzápětí přišly televize.“*²⁷

²⁵ BEDNAŘÍK, P., J. JIRÁK a B. KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 1 vyd. Praha: Grada, 2011, s. 377. ISBN 978-802-4730-288.

²⁶ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 10. ISSN 1213-3817.

²⁷ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

První českou soukromou celoplošnou stanicí se stává 13. září 1993 Rádio Alfa. Jejím cílem bylo „rozbít“ informační monopol Českého rozhlasu. Její plán se však po necelém roce bortí, protože její program je až příliš podobný právě zpravodajskému okruhu veřejnoprávního ČRo 1 – Radiožurnál.

O měsíc později, 18. října 1993, zahájila své celoplošné vysílání soukromá stanice Frekvence 1 se svým formátem rodinného rádia. Tato stanice vysílá dodnes a navíc stále figuruje mezi třemi nejposlouchanějšími rozhlasovými stanicemi na území České republiky.²⁸

2.3 Provozovatelé vysílání

Provozovatele vysílání dělíme do dvou skupin. Za prvé jsou to provozovatelé vysílání ze zákona a za další provozovatelé vysílání na základě licence.

První skupinou se rozumí média veřejné služby (tzv. veřejnoprávní média). Jejich základním zdrojem financí je televizní či rozhlasový „koncesionářský“ poplatek, což je zákonem stanovená částka, kterou poplatník platí za to, že se v jeho domácnosti vyskytuje přijímač rozhlasového, nebo televizního signálu.²⁹

„Základním posláním provozovatelů ze zákona je sloužit veřejnému zájmu, přispívat k utváření demokratické společnosti a odrážet její názorovou pluralitu zejména tím, že jejich vysílání nesmí jednostranně přihlížet pouze k jednotlivým názorovým orientacím, k jednomu náboženskému vyznání nebo světovému názoru, k zájmu jedné politické strany, hnutí, skupiny nebo části společnosti.“³⁰ Média veřejné služby tak plní informativní, vzdělávací a poznávací služby. Charakteristické pro ně rovněž je, že v umělecké oblasti nepreferují pouze to, co žádá masový posluchač a divák.

²⁸ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

²⁹ JIRÁK, J., B. KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8697-7.

³⁰ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 11. ISSN 1213-3817.

Druhou složkou duálního systému vysílání jsou soukromí vysílatelé. A právě mezi průkopníky takového vysílání patří Rádio Stalin, o kterém diplomová práce pojednává. Provoz současných komerčních médií není hrazen z poplatků posluchačů, ale z výnosu reklam, sponzoringu a sponzorských příspěvků. Jejich cílem jsou co nejvyšší zisky. „Sektor soukromého vysílání můžeme rozdělit do dalších dvou podskupin: 1) soukromé komerční vysílání, jehož cílem jsou co nejvyšší zisky vysílatelů, a 2) soukromé neziskové vysílání.“³¹

Součástí neziskového vysílání bývá kromě náboženských a vzdělávacích stanic – rovněž veřejné rozhlasové vysílání (sít' veřejných stanic, které vysílají programy National Public Radio a Public Radio International).

2.4 Frekvenční modulace FM - princip

Na území, které je pokryté signálem z rozhlasových vysílačů, vysílá současně několik rozhlasových stanic. Aby vysílání bylo možné, je nutné jednotlivým vysíláním přidělit různé frekvence nosných vln. Frekvence, které se nazývají kmitočty, jsou přidělovány centrální autoritou, kterou je na našem území Český telekomunikační úřad, který také stanovuje výkon, anténní systém a další parametry vysílače.³²

Samotný přenos informace probíhá tak, že se kóduje do okamžitého kmitočtu nosné vlny. Signál má pak takzvanou proměnnou frekvenci a není tak periodický. „Rozdíl mezi maximálním a minimálním kmitočtem nosné vlny nazýváme frekvenční zdvih, polovinu této hodnoty frekvenční odchylka. Čím větší bude frekvenční zdvih, tím se bude průběh nosné vlny více odchylovat od harmonického průběhu. Maximální frekvenční zdvih je tedy veličina, kterou je třeba administrativně předepsat, abychom mohli každému vysílači na frekvenční modulaci přidělit konstantní kmitočtový

³¹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 414. ISBN 80-86762-00-9.

³² VYHRÁVAME. *Internetová rádia a jejich hudba zdarma pro všechny*. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.vyhravame.cz/>

interval.³³ Pro rozhlasové na FM je frekvenční odchylka 150 kHz, pro vysílání zvukového doprovodu k televiznímu vysílání pak 50 kHz.

„U občanských radiostanic, které pracují rovněž s frekvenční modulací, je tak velká frekvenční odchylka zbytečná (pracujeme pouze se signálem řeči, který lze bez újmy na srozumitelnosti frekvenčně omezit shora kmitočtem 3 kHz).“³⁴

O nebezpečí, které hrozilo v době, kdy docházelo k nárůstu soukromých stanic a k udělování licencí k rozhlasovému vysílání, hovoří v rozhovoru s autorem diplomové práce publicista Josef Vlček: *„Spektrum těch frekvencí je jednou dané. Některé frekvence jsou ženevské, což znamená, že musí být kontrolované a kvalitní, poté jsou tam mezifrekvence, které se dají používat a o tom všem navíc rozhoduje další úřad – Český komunikační úřad. Hrozilo tedy, že na vlnách vznikne velký chaos, a i když tam byl, tak se to nakonec podařilo vyřešit.“³⁵*

2.5 Pirátské vysílání

Osoba vysílá nelegálně (pirátsky), pokud nemá potřebnou licenci k provozování zemského rozhlasového vysílání. Licenci uděluje, mění a odnímá Rada pro televizní a rozhlasové vysílání. Ta také dohlíží na *„dodržování právních předpisů v oblasti vysílání a podmínek stanovených v rozhodnutí o udělení licence či v rozhodnutí o registraci.“³⁶*

V době, kdy vysílalo Rádio Stalin, ale tento orgán neexistoval a nebyl na území Československa nikdo, kdo by mohl licence udělovat. *„Neexistoval orgán, který by to povolil. Nebyl nikdo, kdo by mohl rozhodovat o licencích. První licence dostala v květnu*

³³ ELEKTROSS. *Radiové vysílání.* [online]. © 2015 [cit. 2014-09-14]. Dostupné z: <http://elektross.gjn.cz/aplikace/radio.html>

³⁴ ELEKTROSS. *Radiové vysílání.* [online]. © 2015 [cit. 2014-09-14]. Dostupné z: <http://elektross.gjn.cz/aplikace/radio.html>

³⁵ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

³⁶ RRTV. *Poslání rady.* [online]. © 2015 [cit. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/orade/poslani-rady/index.htm>

*1991 rádia, která už stejně předtím vysílala ilegálně, a poté, o rok později, byla formovaná celá politika rady a licence se začaly udělovat jako na běžícím pásu.*³⁷

Co potřebuje člověk k tomu, aby mohl pirátsky vysílat, definuje v rozhovoru s autorem diplomové práce hudební publicista Josef Vlček: *„Mixážní pult, mikrofon, a poté odbavovací zařízení, které vysílá linku na některý vysílač a vysílač. Ale pokud vím, tak oni to pověsili přímo na Stalina, takže ta mezilinka, která je pronajata od radiokomunikací, nebyla potřeba. No a teď k tomu potřebujete jenom internet a mikrofon.*³⁸

³⁷ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

³⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

3 ROZHLAS OD POČÁTKŮ AŽ DO ROKU 1993

Rozhlas ve svých počátcích působil jako zázrak. Mnozí tak lezli pod stůl a zkoumali, zda tam není ukryt gramofon. Veřejnost ho brala buď jako nepraktickou hračku, nebo naopak jako technickou novinku, která pomůže změnit svět.

Na spuštění pravidelného vysílání se významnou mírou podílel Ing. Eduard Svoboda, který byl v roce 1920 ve Spojených státech amerických, kde získal technické znalosti. Programovou koncepci založenou především na výchově národa poté vytvořil redaktor Národní politiky Miloš Čtrnáctý. Tato dvojice založila společnost Radiojournal. Nedlouho po založení Radiojournalu se připojil také JUDr. Ladislav Šourek, který se seznámil s právními problémy pokusného vysílání rozhlasu v Paříži.

Pravidelné vysílání bylo spuštěno 18. května 1923 ve 20.15 ze stanu v Praze-Kbelích. Vysílání trvalo hodinu a jeho náplní bylo krátké ohlášení a koncert. Prvními vystupujícími byli houslista Jaroslav Hašek, kornetista Emil Čermák a cellista František Voženílek, který zahrál Sicilianu z opery Cavaleria Rusticana od Pietra Mascagniho. Prvním stálým hlasatelem se poté 17. ledna roku 1924 stává Adolf Dobrovolný, který informace čerpal z pražských večerníků.

Významnou událostí, kterou rozhlas přináší, se 27. června až 6. července stala reportáž ze VII. všesokolského sletu. 3. října roku 1926 proběhl i první přenos fotbalového utkání ze zápasu SK Slavia - Hungaria. Ve třicátých letech se rozhlas stal zavedenou institucí s autoritou u veřejnosti. V témže roce též zahájil vysílání z více vysílačů. Přišli také lidé s odbornou kvalifikací i inovativními nápady.

Mezi další významné milníky patřil rok 1939 a obsazení nacisty. Rozhlas se v roce 1941 stal přímou součástí Říšského rozhlasu a byl organizačně podřízen přímo Kanceláři říšského protektora. Jeho vysílání tak ovlivňovala tvrdá cenzura. Po válce rozhlas na nějaký čas sloužil místo pošty a pomáhal při komunikaci.

V srpnu roku 1968 hrál rozhlas významnou roli během invaze vojsk Varšavské smlouvy na území Československa, během které bylo před budovou Československého rozhlasu zavražděno 15 lidí. Sovětským okupantům se během ní ale nepodařilo zamezit rozhlasovému vysílání. Během několika následujících let, v důsledku normalizace, odešlo z rozhlasu několik stovek zaměstnanců.³⁹

„Výroba a šíření rozhlasových programů na území Československé socialistické republiky byly před listopadem 1989 výhradní záležitostí Československého rozhlasu jako monopolního státního vysílatele. Československý rozhlas provozoval celostátní programový okruh Hvězda, čtveřici národních programových okruhů Praha/Bratislava a Vltava/Děvín, stanici pro mladé EM, okruh Melodie, síť krajských rozhlasových studií a zahraniční vysílání Radio Praha.“⁴⁰

Na našem území však bylo možné zachytit i programy zahraničních stanic vysílajících v češtině a ve slovenštině. Jednalo se například o Svobodnou Evropu, Radio Vatikán, Radio Luxemburg, Hlas Ameriky, Deutschlandfunk, Deutsche Welle, nebo BBC. Tehdejší totalitní režim však tato rádia vnímal jako narušitele a v některých případech je záměrně rušil.⁴¹

³⁹ PACOVSKÝ, J. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-238-2754-5

⁴⁰ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 404. ISBN 80-86762-00-9.

⁴¹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

3.1 Československý rozhlas po sametové revoluci v listopadu roku 1989

Ředitelem Československého rozhlasu se 6. prosince 1989 stal tehdejší zpravodaj ve Francii Karel Starý. Ten, po svém jmenování, při setkání s hlavními zástupci Občanského fóra uvedl že Rozhlas „*bude vždy a za každých okolností pravdivě informovat o veškerém dění v Československu a v zahraničí.*“⁴²

Do vysílání se posléze začali vracet zakázaní autoři a do programových okruhů byly zařazovány mimořádné přímé přenosy a aktuální pořady. Mezi zásadní změny patřilo i zrušení programové rady, kterou nahradilo kolegium a užší vedení.

Československý rozhlas pod vedením Karla Starého také v roce 1990, na základě písemné dohody z ledna, přenechal svůj pražský kmitočet 88,2 MHz francouzské stanici Europe 2, která své vysílání spustila k 21. březnu 1990. O rok později pak meziresortní komise tento kmitočet přidělila Evropě 2.

Karel Starý ve své funkci vydržel do 28. ledna 1990, kdy jej nahrazuje František Pavlíček. V souvislosti s nadcházejícími prvními svobodnými volbami, pak již pod Pavlíčkovým vedením skončilo vysílání Občanského fóra, které nahradil pořad Radioforum. 11. března 1990, krátce po 14. hodině, se z éteru ozvaly premiérové Hovory z Lán, ve kterých s prezidentem Václavem Havlem hovořil redaktor Ota Nutz.

Československý rozhlas však posléze začal mít problémy s financováním, což zapříčinil i fakt, že celých dvacet let, od roku 1969, zůstala výše poplatku 10 Kčs měsíčně. Ústřední ředitel František Pavlíček proto požádal Ministerstvo financí ČSFR o jeho zvýšení. Poplatek byl proto s účinností od dubna 1991 stanoven na 20 Kčs, který v této sazbě vydržel až do roku 1995.⁴³

⁴² JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 409. ISBN 80-86762-00-9.

⁴³ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

Na to, co dobrého rozpad federálního státu rozhlasu přinesl, odpovídá v knize *Na vlnách Rozhlasu Jiří Mejstřík: „Především samostatnost. Nezávislost na federálním rozhlase, který v závěrečné fázi nebyl s to řešit důležité otázky existence své, a tím i své organizační součásti. Znamenalo to také, že Československý rozhlas přestal být médiem státním a stal se médiem veřejným. Přestal být závislý na vládní moci a státních penězích. Stal se více rozhlasem svých posluchačů, kteří jej platí svými koncesemi.“*⁴⁴

V době, kdy vznikalo Rádio Stalin, však měl rozhlas i nadále vysílací monopol. Na otázku, jestli Stalin chtěl svým vysíláním právě mimo jiné narušit monopol Československého rozhlasu, odpovídá autorovi diplomové práce Lenka Wienerová: *„Určitě, byla jsem tam zaměstnaná, takže jsem věděla, jak Československý rozhlas funguje. Pracovala jsem tam jako produkční a neustále jsem tam za někým chodila a ptala se, proč nehrají jinou hudbu. Všichni se mi tam samozřejmě smáli a to jsem se jich samozřejmě naivně neptala, proč nehrají Jasnou Páku... Přitom oni tam třeba zahraniční hudbu měli, jen nebyla vůle to tam pustit.“*⁴⁵

⁴⁴ PACOVSKÝ, J. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 147. ISBN 80-238-2754-5

⁴⁵ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

4 FESTIVAL TOTALITNÍ ZÓNA

Prostory pod bývalým Stalinovým pomníkem zprovoznila od 18. do 21. října roku 1990 Linhartova nadace, kterou v roce 1987 založili umělci podílející se na rekonstrukci zámeckého parku v Dolních Počernicích. „Po roce 1989 se nezávislé uskupení orientovalo na podchycení a zmapování české undergroundové i „tolerované“ performativní kultury v celém jejím žánrovém rozpětí od vizuálního umění přes rockovou scénu až k divadlu a 21. srpna bylo jako jeden z vůbec prvních nadačních podniků v Československé republice registrováno na Ministerstvu vnitra.“⁴⁶

Skupina umělců z Linhartovy nadace také „uspořádala pravděpodobně nejrozsáhlejší evropskou akci zaměřenou na živou mezinárodní konfrontaci alternativních koncertů, festival Totalitní zóna.“⁴⁷

V podzemních prostorech se výstava konala spíše shodou okolností, než přesně formulovaným záměrem. „Už ani přesně nevím, kdo se Stalinem vlastně přišel. Myslím, že to byl Petr Pištěk, letenský patriot. Tak jsme zažádali na ONV Praha 7, aby nám ten prostor půjčili, oni nám vyhověli – a my do toho šli.“⁴⁸

O sérii instalací, které se pod Stalinovým pomníkem odehrály, pojednává studie Barbary Mazáčové - Randály pod Stalinem, v odborném periodiku Divadelní revue, který byl publikován v rámci čísla 2 roku 2010. Festival navštívilo 30 000 lidí, kteří mohli zhlédnout na 200 umělců ze 17 zemí světa – Francie, Nizozemska, Irska, Itálie, Jugoslávie, Kanady, Kolumbie, Litvy, Maďarska, Německa, Norska, Polska, Rakouska, Sovětského svazu, Spojených států amerických, Švédska a Velké Británie. Akce byla pořádána vždy od 14.00 do 5.00 hodin.⁴⁹

⁴⁶ Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 34. ISSN 0862-5409

⁴⁷ LINHARTOVA NADACE. Z historie Linhartovy nadace. [online]. © 2015 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://linhartovanadace.cz/text/default/1?lang=cs>

⁴⁸ Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 34. ISSN 0862-5409

⁴⁹ Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02. ISSN 0862-5409

„Zúčastnění umělci byli konfrontováni s prostorem a obdrželi zadání vytvořit své objekty přímo na místě. To bylo třeba nejprve zbavit nejhorší špíny, neidentifikovatelných odpadků a haraburdí. Úklid postupně přecházel v tvorbu. Podle dostupných svědectví probíhala zcela spontánně.“⁵⁰

Materiál si každý z účastníků musel opatřit sám, proto se tvořilo převážně z věcí, které byly na místě - nehoblovaná a nahnílá prkna, staré barely, rezavé dráty, kabely, cihly, písek, nebo třeba suť. *„Z venkovního světa byly kromě malířských pláten a mnoha metrů látek a papíru dodány jen kontrapunkticky působící detaily, jakési stopy kultury, např. osamělé kusy starého stylového nábytku, svíčky, čajové lžičky či malá kaučuková zvířátka na hraní.“⁵¹*

Rekonstruovat přesnou podobu výstavy nelze, protože instalace nabízely velké množství interpretací. Měnily se působením prostředí i vlivem zásahů návštěvníků. Ponořené byly do pološera, místy narušeného ostrým světlem. Každý návštěvník proto mohl vidět něco jiného.

„Absolutní střed výstavy tvoří dílo Davida Černého: za drátěným plotem spatříte zhrouceného mastodontního kostlivce, s žebry trčícími z hromady sutin. Zdi zdobí sprejové fresky, vedle monumentální hromady z potlučených beden visí fotografie z happeningů, akvarely a olejové malby. Celek doplňuje jakási francouzská zahrada z pokroucených kabelů a drátů, skanzen krmelců a psích bud olepěných vyhláškami (POUZE PRO STRANICKOU POTŘEBU) a k odpočinku vás vybízí nefalšované lože Záhořovo, plné třísek a střepů.“⁵²

Od večerních do ranních hodin na výstavě probíhaly rockové koncerty a vysílání rozhlasové stanice Rádio Stalin, jemuž se autor diplomové práce věnuje. Vystoupily kapely, které byly brány za „špičku“ rockové scény, jako Garáž, Už jsme doma,

⁵⁰ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 35. ISSN 0862-5409

⁵¹ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 36. ISSN 0862-5409

⁵² *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 36. ISSN 0862-5409

Michael s Uncle, Žlutý pes, Hudba Praha či Kokrment. Program koncertů se však netýkal pouze rockového žánru a své písně zapěl i Jim Čert, nebo Rodina Váňova.⁵³

Studie Barbory Mazáčové věnuje jednu kapitolu i Rádiu Stalin, která je nazvaná „Piráti éteru“. „Svérázný a zcela nový moderátorský styl, stejně jako výběr zpovídaných osobností a na rádiových vlnách do té doby u nás neslychané hudby, pocházející ze soukromých kazet Djů, zajistily stanici četné posluchače a Totalitní zóně reklamu přesně v těch subkulturách, k nimž se obracela. Jan Mayer dodnes tvrdí: „*Myslím, že teprve Rádio Stalin dodalo celé akci ten správný sexappeal!*“⁵⁴

Umělci byli ubytováni U divného muže ve Sněmovní ulici na Praze 1. Právě určitá „podivnost“ lidí, kteří do domu chodili, začala vadit Ministerstvu vnitra, byť Linhartova nadace měla příslibeno, že se na ni celý objekt převede a bude sloužit jako alternativní kulturní centrum, což se nakonec nestalo.

Velký zájem vzbudil festival i v tisku, což dokládá článek Fera Feniče: „*Největší kulturní čin roku 1990: vystoupení tří filharmonii pod vedením Rafaela Kubelika na Staroměstském náměstí a otevření Totalitní zóny pod Stalinovým pomníkem.*“ *Stalinův pomník poskytl útočiště prvnímu nezávislému rozhlasovému vysílači Rádio Stalin, které zprostředkovalo přímou interakci probíhajícího festivalu se širokou veřejností.*“⁵⁵

Pro organizátory nebyl důležitý výsledek celé akce, ale vysoká účast návštěvníků a umělců, kteří se od Čechů po cizince, bez ohledu na rok narození, shodují v tom, „*že nejpodstatnější na Totalitní zóně bylo otevření prostoru pro aktuální a výjimečně silný prožitek jednoty, svobody a radosti.*“⁵⁶

⁵³ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02. ISSN 0862-5409

⁵⁴ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 41. ISSN 0862-5409

⁵⁵ LINHARTOVA NADACE. *Z historie Linhartovy nadace.* [online]. © 2015 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://linhartovanadace.cz/text/default/1?lang=cs>

⁵⁶ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 46. ISSN 0862-5409

4.1 Charakteristika místa – Podzemní prostory pod bývalým Stalinovým pomníkem

Podzemní prostory se nachází na pražské Letné a vznikly jako součást bývalého Stalinova pomníku. Postavený byl v roce 1955, ale po sedmi letech byl roku 1962 zbourán, o čemž v dobovém tisku není jediná zmínka. Byl zapuštěný v letenském svahu a ve své době se jednalo o největší skupinové sousoší v Evropě.⁵⁷ Pomník znázorňoval do dále hledícího Stalina, majícího pravou ruku zastrčenou za klopou kabátu, v levé ruce držícího knihu. Za ním stáli po pravé straně čtyři zástupci sovětského, po levé straně československého lidu: Dělník, Vědec, Kolchoznice a Rudoarmějec a Dělník, Rolnice, Novátor a Vojín. Mezi lidmi se pro něj vžil název „Fronta na maso“.

Obrázek 1: Stalinův Pomník na pražské Letné



Zdroj⁵⁸

⁵⁷ ČESKÁ TELEVIZE. *Z metropole* 19. 9. 2014. [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/214411058230036>

⁵⁸ ČESKÝ ROZHLAS. *Žulový Stalin: jak se bourala "Fronta na maso"*. [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/zulovy-stalin-jak-se-bourala-fronta-na-maso>

Pomník byl nad Letenskou plání vysoký třicet metrů, Stalinova postava byla vysoká patnáct metrů, boční figury měřily čtrnáct a deset metrů. Dlouhý byl dvacet dva metrů a vážil sedmnáct tisíc tun. Náklady na jeho vybudování činily 137 500 000 korun. Podzemní prostory pod ním však přetrvaly až do současné doby.

Podzemí, jehož celková rozloha je sedm tisíc metrů čtverečních, je tvořeno železobetonovou halou. Původně nebylo záměrem tvůrců utvořit podzemí, jako spíše ukotvit samotný pomník. „*Strop ve výšce osmi metrů podpírá soustava víceméně pravidelně rozmístěných betonových sloupů čtvercového půdorysu, jejichž vzájemný rozestup se pohybuje od čtyř do šesti metrů. Podlahu pokrývá jemný betonový prach a udupaná hlína. Na několika místech jsou navrženy hromady s různě velkými fragmenty sousoší, které se nepodařilo po odstřelu odvézt a zlikvidovat. Uvnitř je tma – síň pochopitelně nemá žádná okna.*“⁵⁹

V prostorách je vlhko a relativně teplo a ani během zimního období zde teplota neklesá pod deset stupňů Celsia. Vzhledem k dlouholetému pustnutí je na místě léta nevětraný, zatuchlý vzduch a plesnivý zápach. Na místě není voda, elektřina, ani odpad.⁶⁰

Před listopadem 1989 se tam skladovaly brambory a v prostorách hned za vstupními vraty zde vysílala první soukromá rozhlasová stanice Rádio Stalin. Nějaký čas tam fungoval také hudební klub, než se podzemí z bezpečnostních důvodů uzavřelo.

V podzemních prostorách pod Stalinovým pomníkem byl během výstavy Totalitní zóna i hudební publicista Josef Vlček, který na otázku autora diplomové práce, jak to v podzemí vypadalo, odpovídá: „*Docela hnusně. Celou dobu jsem se bál, že o něco zakopnu, protože to tam bylo nedostavěné. Předtím to byl kryt na brambory, takže to tam smrdělo shnilými bramborami.*“⁶¹

⁵⁹ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 35. ISSN 0862-5409

⁶⁰ ČESKÁ TELEVIZE. *Z metropole* 19. 9. 2014. [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/214411058230036>

⁶¹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

Obrázek 2: Podzemní prostory bývalého Stalinova pomníku na pražské Letné



Zdroj⁶²

V roce 1991 vznikaly spory, jakým způsobem by se mohly podzemní prostory využít. Zájem o něj projevilo několik subjektů. Například Linhartova nadace předložila projekt, ve kterém by krypta byla využívána jako univerzální kulturní zařízení zahrnující nejen výstavní a klubový prostor, ale také studio pro Rádio Stalin.

*„V roce 1993 přinesl Hobulec, „noviny pro každého občana Prahy 7“, krátkou glosičku o tom, že byla vybrána firma, která má zpracovat podmínky pro investory přestavby za přibližně sto milionů... K žádné úpravě prostoru však dodnes nedošlo.“*⁶³

I nadále je v něm tak při prohlídkách, které jsou v místě čas od času pro veřejnost konány, možné spatřit hromadu sutí po odstřelu pomníku. V současnosti se na Magistrátu hlavního města Prahy uvažuje, jakým způsobem by se mohl více než 60 let prázdný prostor využít.⁶⁴

⁶² EXTRASTORY. *Největší sousoší v Evropě stálo v Praze, fronta na maso stála sedm leti.* [online]. © 2015 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://extrastory.cz/nejv%C4%9Bt%C5%A1%C3%AD-souso%C5%A1%C3%AD-v-evrop%C4%9B-st%C3%A1lo-v-praze-fronta-na-maso-st%C3%A1-sedm-let.html>

⁶³ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let.* Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 45. ISSN 0862-5409

⁶⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Z metropole 19. 9. 2014.* [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/214411058230036>

5 VZNIK RÁDIA STALIN

Rádio Stalin se začalo formovat na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, „*kteřá nebyla v tu dobu nejlepší školou a byla to spíše výkladní skříň komunistů, ale na druhou stranu se tam sešla dobrá parta lidí, která se motala kolem Stalina.*“⁶⁵

Na Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy studenti v tu dobu docházeli z různých důvodů. „*Někdo aby nešel na vojnu, a tak dále.*“⁶⁶

Zásadním okamžikem pro vznik Rádía Stalin byla humanitární pomoc, kterou právě Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy organizovala. „*Na začátku byli kolegové studenti, kteří jeli pomáhat do Rumunska, kde v roce 1989 byla poměrně složitá politická situace. Probíhala tam ostřejší revoluce, než u nás v tehdejším Československu. A právě tam, na nějaké univerzitě, viděli studentské rádio. Takže kupodivu jsme byli ovlivněni nějakým rumunským rádiem, přišlo nám to jako dobrý nápad a tak nějak celá idea vznikla.*“⁶⁷

Studentské rádio v Rumunsku reprezentovali pouze dva studenti, kteří vysílali jen s pomocí nezbytné aparatury. „*Pro nás bylo tehdy nepochopitelné, že rádio nemusí být obrovská budova, ale že stačí dvě bedničky a funguje to, tak jsme tuto bedničku začali shánět. Tehdy ale v tomto státě bylo něco podobného nemyslitelné.*“⁶⁸

Jedním ze studentů, kteří do Rumunska cestovali, byl Pavel Hronek, člen fakulního stávkového výboru, se kterým byl Ondřej Štindl, rovněž člen fakulního stávkového výboru, v restauraci. „*Měl oči navrch hlavy, že viděl nějaké kluky, kteří tam měli rádio. A to samé odpoledne jsem byl v hospodě se svým tátou, který byl tehdy v nějaké funkci v Občanském fóru a bavili jsme se, jak jeho straně darovali nějakí Francouzi vysílací zařízení. On neměl tušení, co si s tím počít a já pod dojmem rozhovoru s Pavlem*

⁶⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

⁶⁶ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

⁶⁷ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁶⁸ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

Hronkem řekl, že bych možná věděl. A tak to začalo. Ze stávkového výboru se zformoval tým. ⁶⁹

Do skupiny lidí kolem Rádía Stalin se přidává David Litvák: *„Volal mi Ondřej Štindl, že by mohl mít od svého táty vysílačku, tak jsem trochu i hrdý na to, že jsem byl druhý, kdo tu měl tušení o tom, že toto rádio vůbec vznikne. Potom jsme obvolali skupinu lidí, kdo by měl zájem se na tom podílet a vstoupil do toho i Vláďa VINTR, se kterým jsem hrál v kapele a už to šlo všechno strašně rychle.* ⁷⁰

V rozhovoru s autorem diplomové práce se Lenka Wienerová, současná ředitelka Rádía 1 a spoluzakladatelka Rádía Stalin, přesněji vyjadřuje k tomu, o kterou francouzskou rozhlasovou stanicí, která Občanskému fóru vysílací zařízení nabídla, se jednalo.

„Stanice, která ho nabídla, se jmenovala NRJ, měla sídlo v Paříži, a když ho oné straně nabídli, tak nevěděla, co s tím. V té straně byl i otec Ondřeje Štindla, který je mimochodem doteď aktivním politikem, a říkal: „Mému synovi a jeho kamarádům by se něco takového hodilo. Občanské fórum nám proto půjčilo velkou dodávku polepenou stranickými samolepkami a jelo se do Paříže. ⁷¹

Do Paříže, hlavního města Francie, cestoval Vladimír VINTR, Ladislav Malý a žena, která uměla francouzsky. *„Bylo to dobrodružné, protože do Francie jsme dostali vízum na poslední chvíli a do Německa jsme ho nedostali vůbec. Cesta tam proběhla dobře, ale nazpět nás v Německu chytli a chtěli nás zavřít. Tedy hlavně mě.* ⁷²

Po návratu z Francie začali představitelé budoucího Rádía Stalin shánět licenci potřebnou k provozování rozhlasového vysílání. Darované vysílací zařízení nechal Vladimír VINTR otestovat u jedné z tehdejších polosoukromých firem, které se testováním zabývaly. Tím bylo státním příslušníkům dokázáno, že vysílací zařízení je vyhovující. Cena za provedený test činila 500 Kčs.

⁶⁹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

⁷⁰ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Davidem Litvákem, příloha F

⁷¹ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁷² ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

Na území Československa však v té době neexistoval orgán, který by jim mohl licenci povolit, což upřesňuje Lenka Wienerová v rozhovoru s autorem diplomové práce: „*My jsme se snažili žádat, ale nebylo koho, protože v tu dobu byly všechny zákony přizpůsobené tomu, že zde vysílá jen jedna jediná stanice a tou byl rozhlas.*“⁷³

Vladimír Vintř ke sloům Lenky Wienerové dodává: „*Vím, že ten zákon to vyloženě nezakazoval, protože bolševika by ani v nejčernějším snu nenapadlo, že by si někdo něco takového dovolil. My jsme čekali na červnové volby s tím, že nám řekli, že ta vysílačka bude podporovat Občanské fórum. Poté nám však bylo sděleno, že to bude až po volbách a tak dále. Nás už to ale přestalo bavit.*“⁷⁴ Ondřej Štindl tvrdí, že celou situaci měla řešit i tehdejší československá vláda, která však nebyla schopná udělení licence zaručit.⁷⁵

Představitelé Rádia Stalin proto zjišťovali, zda existuje orgán, který by mohl zjistit, na kterých frekvencích je možné vysílat. „*Začali jsme u Československých radiokomunikací, což byl a stále je orgán, který spravuje vysílače. Bylo nám řečeno, že volná je frekvence 92,6 a zároveň je možné ji použít. Dostali jsme od nich papír, že frekvence je volná a to byla také jediná věc, kterou nám byl kdokoli schopen dát.*“⁷⁶

Představitelé Rádia Stalin v téže době, co se pokoušeli získat licenci potřebnou k legálnímu rozhlasovému vysílání, již měli pronajaté kancelářské prostory ve výškové budově na Praze 4 v ulici Zelený pruh. V kanceláři postavili studio, kompletně připravené na spuštění vysílání. „*Kolegové se tam učili vysílat, chodili k paní profesorce rétoriky a celkově jsme se připravovali na spuštění. Jenže pořad nebyl nikdo, kdo by řekl, že můžeme začít.*“⁷⁷ Připravené byly už i jednotlivé redakce, playlisty, nebo zpravodajská témata.⁷⁸

⁷³ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁷⁴ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintřem, příloha D

⁷⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

⁷⁶ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁷⁷ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁷⁸ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

Ve studiu na Zeleném pruhu v únoru 1990 proběhlo úplně první pokusné vysílání Rádia Stalin, které podle Vladimíra Vintra zachytili státní představitelé. „*Při žádosti o licenci nám to vmetli do obličejů, takže jsme byli těmi piráty už tenkrát.*“⁷⁹

Obrázek 3: Logo pirátského Rádia Stalin



Zdroj:⁸⁰

I hudební publicista Josef Vlček v rozhovoru s autorem diplomové práce tvrdí, že počátek Rádia Stalin se bere již právě od prvních pokusných vysílání, od února 1990. Zkušební vysílání bylo slyšet na Václavském náměstí, dle Josefa Vlčka však jeho kvalita se vzdáleností klesala a v Praze na Lehovci již bylo slyšet velmi špatně.⁸¹

5.1 Hlavní představitelé Rádia Stalin

Představitelů, zakladatelů, DJ a moderátorů Rádia Stalin bylo opravdu mnoho. V současné době tak nelze s určitostí potvrdit přesné číslo. Autor práce proto vymezuje jména pouze některých z nich.

Lenka Wienerová – narodila se v roce 1964. Vystudovala gymnázium a po maturitě ještě absolvovala dvouletou sociálně-právní přípravu. Mezi lety 1987 a 1992 pracovala

⁷⁹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

⁸⁰ MUZIKUS. *Radio 1 oslaví dvacet let pirátského Rádia Stalin*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.muzikus.cz/tiskove-zpravy/Radio-1-oslavi-dvacet-let-piratskeho-Radia-Stalin~18~rijen~2010/>

⁸¹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

v hudební produkci Československého rozhlasu. S lidmi, kteří zakládali Rádio Stalin, se potkala v roce 1988. V současné době působí jako ředitelka Rádía 1, které už více než dvacet let odolává tlaku okolí a „mainstreamové“ hudbě.⁸²

Ondřej Štindl – narodil se v roce 1966. Studoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. V současné době působí jako novinář, literát a DJ. Po konci Rádía Stalin a v nově vzniknuvším Rádiu 1 působil jako moderátor hitparády Strašidelný zámek, DJ a jiné. Aktuálně vysílá jednou za čtrnáct dní. Pracoval též jako recenzent, komentátor a zpravodaj v agentuře ČTA, Lidových novinách, české sekci BBC a v časopise Týden. V roce 2010 měl premiéru film Pouta, k němuž napsal scénář.⁸³

Standa Zima – narodil se v roce 1967. Vystudoval Katedru terciární sféry na Národohospodářské fakultě Vysoké školy ekonomické v Praze. Na Rádiu 1 (dříve Rádiu Stalin) pracuje již od jeho založení od roku 1990 až do současnosti jako moderátor a DJ. Taktéž se podílel na přípravě televizních magazínů Point Paskvil. Navíc je spoluvlastníkem nezávislého vydavatelství Quazi Delict a jako klubový DJ působí pod jménem DJ Stanzim.⁸⁴

Petr Bidlo – narodil se v roce 1965. Studoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1989 emigroval do Francie, ze které se vrátil roku 1990. Jako spoluzakladatel Rádía Stalin pracoval také jako redaktor a moderátor Rádía 1. Působil v České televizi, TV Premiéra, TV Nova a zaměstnán byl i jako programový ředitel Rádía Nová Alfa. V současné době také vyučuje hru na baskytaru na Základní umělecké škole v Českém Krumlově.⁸⁵

⁸² KOMÁNKOVÁ, J. Rádio plné krásné muziky. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.galerie-ne.cz/profilu/detail/id/9/lenka-wienerova-radio-plne-krasne-muziky>

⁸³ REVOLVER REVUE. Ondřej Štindl. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.revolvervue.cz/ondrej-stindl>

⁸⁴ ROZHLAS. Standa Zima (Stano). [online]. © 1997 - 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lide/vltava/_osoba/3543

⁸⁵ BIDLO, P. Primárky Unie svobody: Petr Bidlo kandiduje do Sněmovny. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: http://www.ctyrka.cz/bidlo_primarky.html

Pavel Hronek – narodil se v roce 1967. Společně s dalším zakladatelem Vladimírem Vintrem se účastnil cesty do Francie, ve které byla vyzvednuta vysílačka, díky které se vysílání pod Stalinem mohlo uskutečnit. V médiích se angažuje od roku 1990. Kromě Rádía Stalin a Rádía 1 působil v Českém rozhlasu, České televizi, televizi Prima i Nova a v řadě dalších. Zároveň je zakladatelem Nadačního fondu Priorita a zaměstnán byl také jako ředitel státní tiskové agentury IAM. Od roku 1998 se věnuje výchově moderátorů pro televizi a rozhlas v rámci vzdělávací společnosti Applaus Média.⁸⁶

Jirka Neumann – narodil se v roce 1965. V období mezi lety 1991-1998 pracoval jako programový ředitel Rádía 1. V současné době působí jako DJ Pop 80's & 90's pod jménem DJ Jirka Neumann. Mezi jeho nejčastější působiště patří Lucerna Music Bar.⁸⁷

5.2 Rádio Stalin na festivalu Totalitní zóna

Představitelé Rádía Stalin i nadále čekali na licenci, která by umožnila provozování legálního rozhlasového vysílání. Situace se změnila na podzim roku 1990. „*Jednoho dne mi zazvonil telefon a volal mi Marek Gregor, který říká: „Vy prý máte vysílačku, my tady máme takovou akci, na které měli vysílat nějací Francouzi, kteří nám to odřekli, tak pojďte vysílat vy.“ Tak jsme šli.*“⁸⁸

Jednalo se o festival Totalitní zóna, který byl pořádán Linhartovou nadací pod Stalinovým pomníkem v Praze na Letné. Zároveň byli lidé kolem Rádía Stalin jediní, kromě Československého rozhlasu, kteří na festivalu mohli vysílat. Na našem území totiž neexistovala žádná jiná skupina, která by měla k dispozici vysílačku a zároveň byla nezávislá. Jednalo se o přehlídku undergroundové scény, proto pořadatelé Totalitní zóny o Československý rozhlas vůbec neměli zájem.

⁸⁶ PRIORITA. *Tým Nadačního fondu PRiorita*. [online]. © 2014 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.priorita.org/#!nas-tym/c10m4>

⁸⁷ LEJSKOVÁ, M. *Jiří Neumann – DJ*. [online]. © 2010 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/hudba/jiri-neumann---dj.html>

⁸⁸ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

Na akcích podobného typu, směrem na západ od České republiky, navíc bývá zvykem, že je některé z rádií návštěvníkům k dispozici. „*Probíhá to tak, že přijede stanice, která tam po dobu konání vysílá. A my jsme se rozhodli, že do toho půjdeme. Probrali jsme to s právníky a dozvěděli jsme se, že co není zákonem zakázáno, je vlastně povoleno.*“⁸⁹

Povolení, nešlo však o licenci, k provozování rozhlasového vysílání Rádio Stalin přece jen dostalo, ale bylo omezené pouze na dobu od 19. října do 22. října 1990.⁹⁰

Poté, co představitelé Rádía Stalin dorazili do podzemních prostorů pod Stalinovým pomníkem, začali řešit, kam umístit anténu potřebnou k rozhlasovému vysílání. „*Poprosili jsme proto kamaráda horolezce, který se vysápal na stožár a dal tam anténu.*“⁹¹

O tom, ve kterých místech v podzemních prostorech Rádio Stalin vysílalo, hovořila s autorem diplomové práce Lenka Wienerová: „*Vysílali jsme v bývalém zahradním domečku. Byly tam pytle od hnojiva a dost to tam páchlo. Měli jsme tam stůl, vysílací zařízení, přehrávač a telefon, takže se nám posluchači mohli dovolat.*“⁹²

⁸⁹ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁹⁰ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03. ISSN 1213-3817.

⁹¹ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁹² Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

Obrázek 4: Místo, ze kterého vysílalo Rádio Stalin



Zdroj⁹³

Své zkušenosti s místem pod Stalinovým pomníkem měl během vysílání i Pavel Hronek: „*To studio byla jedna jediná místnost, ve které byly dvě stěny zděné a druhé dvě byly z pytlů od hnojiva. Bylo to vlastně takový hnusný, protože se tam lezlo přes kopce sutin. A vidět třeba Havla, jak leze přes kopce sutin se svojí ochrankou, která z toho byla nešťastná, byl opravdu zážitek.*“⁹⁴

Z výpovědí představitelů Rádía Stalin je dle autora diplomové práce patrné, že neobvyklost, až absurdnost místa na ně zanechala silný dojem:

Jiří Neumann: „*Mně se nejvíc vybaví ten smrad močoviny dole v těch katakombách a mimochodem jsem se tam díky jedné televizi dva roky zpátky dostal a bylo to tam cítit úplně stejně.*“⁹⁵

Ondřej Štindl: „*Byly to pytle od močůvky v takovém přístřešku, který byl jakoby stranou v těch katakombách.*“⁹⁶

⁹³ ČESKÝ ROZHLAS. *Private radio celebrates 20 years with the anniversary of 'Radio Stalin'*. [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/private-radio-celebrates-20-years-with-the-anniversary-of-radio-stalin>

⁹⁴ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

⁹⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Jiřím Neumannem, příloha H

⁹⁶ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

Petr Bidlo: *„Bylo to úžasné, ještě teď tam cítím ten prach a smrad, který tam byl, ale bylo to skvělé.“*⁹⁷

Francouzská rozhlasová stanice NRJ, která představitelům Rádia Stalin nabídla vysílačku, jim zároveň poskytla i vybavení potřebné ke spuštění rozhlasového vysílání – mixážní pult, kazetový přehrávač, mikrofon i reprosoustavu. Všechny věci se tak pouze zapojily do příslušných míst a vysílání Rádia Stalin mohlo začít.

5.3 Vysílání Rádia Stalin

Název „Rádio Stalin“ je inspirován místem, ze kterého se vysílalo (podzemní prostory pod bývalým Stalinovým pomníkem) *„a také jsme útočili na zbytky komunistické ideologie, takže v tom byl zároveň i tento podtext.“*⁹⁸

Rádio Stalin se poprvé ohlásilo 19. října 1990 v 17 hodin a 30 minut. Až na místě se rozhodlo o tom, že prvním moderátorem bude Ondřej Štindl, kterého později vystřídal Petr Bidlo. *„Nejvíce si vzpomínám, jak jsem se ocitl v tom vysílání ve studiu, což byly takový polorozpadlý haldy a já měl začít vysílat bez toho, abych to někdy dělal.“*⁹⁹

Během týdne se za rozhlasovým mikrofonem vystřídalo kolem třiceti lidí. Lenka Wienerová i Vladimír Vintr tvrdí, že směny byly předem naplánované, což však vyvrací Jíří Neumann.

„Probíhalo to tak, že kdo měl sílu, tak vysílal. Někdy jsi tam seděl 4 hodiny, někdy 6 hodin a někdy 12 hodin, prostě dokud si mohl a někdo tě nepřišel vystřídat. Bylo jen

⁹⁷ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

⁹⁸ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

⁹⁹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

na tobě, jestli budeš mluvit, nebo nebudeš, jestli budeš jen pouštět muziku a bylo nepsané pravidlo, že nesmíš odejít do té doby, než tě někdo nevystřídá. ¹⁰⁰

Spíše se tedy jednalo o velmi improvizované vysílání bez přesně určených pravidel. Podle slov Ondřeje Štindla byla dodávka alkoholických nápojů v době vysílání velmi plynulá. ¹⁰¹

I tvrzení hudebního publicisty Josefa Vlčka, který byl na místě jako návštěvník, podotýká, že k profesionalitě mělo samotné vysílání velmi daleko. Zároveň však tvrdí, že v této době byla „neřízenost“ ve vysílání obvyklým jevem i v začínající Evropě 2: *„Když jsme začínali, tak se mi stalo, že jsem přišel a stůl byl politý od vína, všude byly skleničky, holky se tvářily spokojeně, protože měly při vysílání sex... Ono v těch letech 90 až 92 byla celá společnost jeden velký mejdan.* ¹⁰²

První písní, která zazněla éterem Rádía Stalin, se stala skladba britské rockové skupiny Rolling Stones - Rock Off. *„Zaznělo to proto, protože celá tato anabáze s tímto rádiem vznikla z cest do Rumunska, kam jsme jezdili jako humanitární pomoc. No a vždycky, když jsme vyjížděli z Prahy, tak jsme si Rock Off pustili.* ¹⁰³

Všichni moderátoři a lidé, kteří se kolem Rádía Stalin pohybovali, se shodují, že hlavním zdrojem písní, mimo soukromých sbírek představitelů Rádía Stalin, byli lidé, kteří jim své vinylové desky, nebo kazety nosili přímo do studia. Hrála se tak hudba, kterou určovala veřejnost.

Éter byl ovlivněný individuálním vkusem. Posluchači proto mohli zaznamenat kapely, o kterých jindy neslyšeli a které jim Československý rozhlas nenabízel. Jednalo se například o Talking Heads, Patti Smith, Davida Bowieho, Iggyho Popa, Roda

¹⁰⁰ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Jiřím Neumannem, příloha H

¹⁰¹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

¹⁰² Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁰³ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

Stewartu, Tinu Turner, nebo Napalm Death. Veřejnost byla nadšená, protože jim nikdo jiný nebyl v takové míře schopen podobné kapely nabídnout.¹⁰⁴

Co se týče samotných moderátorů, tak ti s odstupem času považují hudbu, kterou hrálo Rádio Stalin, za špatnou: „*Já jsem rád, že paměť je milosrdná a smazalo se mi to. I když pár zajímavých hudebních věcí tam bylo. Byla to nová vlna 80. let, pop, punk...*“¹⁰⁵

Rádio Stalin také zprostředkovávalo posluchačům dění ze samotného festivalu Totalitní zóna: „*Byla tam natažená i linka na pódium, takže se vysílaly i živé přenosy toho, co se tam dělo. A dělali jsme i rozhovory, které leckdy byly trošku výstřední tím, že mnoho lidí tam nebylo zrovna strážlivých.*“¹⁰⁶

Jak již bylo zmíněno, ve studiu byla i telefonní linka, takže Rádio Stalin mělo přímou interakci s veřejností. „*Volali taxikáři, nebo třeba sestřičky z nemocnic s tím, že to poslouchají a my jsme tak zjišťovali, jaký dosah ta vysílačka vlastně má.*“¹⁰⁷ Dle tvrzení Pavla Hronka měla stowattová vysílačka, vlivem prázdného éteru, dosah až 70 kilometrů.¹⁰⁸

Zakladatel Linhartovy nadace, architekt Jan Mayer, vzpomíná, jakou roli hrálo Rádio Stalin během ubytování umělců: „*Šustrová pak zorganizovala policejní komando v helmách. Vypnuli nám vodu i elektriku. Lidi pouštěli akorát ven. Zpátky už ne. Když jsme zjistili, že dům neudržíme, dohodli jsme se s Rádiem Stalin na rychlé kampani. Internet tenkrát ještě nebyl. V určitou hodinu vyhlášenou rádiem vylezl Magor na lešení v těch svých slípenkách, aby ohlásil začátek happeningu. Na Malostranském náměstí už čekalo několik tisíc lidí, když jsme otevřeli dveře, vrazili dovnitř. Policisté nestačili zareagovat.*“¹⁰⁹

¹⁰⁴ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁰⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor se Standou Zimou, příloha I

¹⁰⁶ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

¹⁰⁷ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Jiřím Neumannem, příloha H

¹⁰⁸ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

¹⁰⁹ GREGOR, M. *Opilá revoluce v roce 1989 a jaké to mělo dopady – II. část.* [online]. © 2001 - 2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/komentare/60352/opila-revoluce-v-roce-1989-a-jake-to-melo-dopady-ii-cast.html>

Rádio Stalin bylo průkopníkem i v reklamě. Byť se nejednalo o komerci placenou, tak se v některých moderátorských vstupech objevily inzerce na nejrůznější nápojové servisy. Inzerenti na oplátku poskytovali představitelům Rádía Stalin své služby zdarma.

5.4 Zabavení vysílacího zařízení

Vysílání Rádía Stalin pokračovalo i po datu, které mu bylo povoleno, tedy po 22. říjnu roku 1990. Následovalo proto oznámení, které podal Inspektorát radiokomunikací na Obvodní národní výbor pro Prahu 7. V oznámení stálo, že v objektu bývalého Stalinova pomníku provozuje skupina neznámých osob nelegální rozhlasové vysílání a tím pádem se dopouští pirátství.¹¹⁰

„Ono to bylo složitější. Ve vzduchu nás chytli hned, takže začaly telefonáty, některé radostné, některé méně radostné a jeden člověk nám volal i z Hradu, ať toho okamžitě necháme, že tím škodíme panu prezidentovi. A poté v úterý přišli z národního výboru, kde byl místopředseda takový playboy, který řekl, že když teď přestaneme, tak nám do několika dní zařídí povolení. A protože jsme byli hodní kluci a holky, tak jsme toho nechali. On slovo samozřejmě nesplnil, tak jsme 24. října znovu začali a 25. ráno nás vybrali.“¹¹¹

V ranních hodinách 25. října 1990 přišlo do studia Rádía Stalin komando vedené tajemníkem z Obvodního národního výboru pro Prahu 7 a Rádiu Stalin zabavilo vysílačku v hodnotě půl milionu francouzských franků a uschovalo ji v trezoru. Navíc zadrželo i Martina Solara, který v té době moderoval ranní relaci. Solar byl však po dvanácti hodinách propuštěn na svobodu.¹¹²

¹¹⁰ Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03. ISSN 1213-3817.

¹¹¹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

¹¹² ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

„Když zabavili vysílačku, tak jsem tam shodou okolností zrovna byl a všichni jsme z té situace byli lehce v rozpacích, ale nakonec jsme to nějak zvládli. Přišli tam ti pánové z Prahy 7 a možná je ještě někde nahrán konec našeho vysílání, kde hlásíme, že se vrátíme a s námi přijde zákon.“¹¹³

Vladimír VINTR později v rozhovoru pro Československou informační kancelář, která ho uvedla jako ředitele Rádía Stalin, řekl, že nezbývala jiná možnost, než začít vysílat ilegálně.

„Od jara máme podanou žádost o přidělení kmitočtů pro naši stanici u federální vlády, Ministerstva spojů i u meziresortní komise, která byla k tomuto účelu zřízena. Prozatím jsme nedostali od nikoho odpověď. Naopak jsme zjistili, že se udělují výjimky, a protože víme, že žadatelů o licenci je asi čtyřicet a kmitočtové spektrum omezené, mohlo by se stát, že než bude žádost vyřízena, nebude co rozdělovat.“¹¹⁴

Představitelům Rádía Stalin hrozily vysoké pokuty, které však postupem času byly změněné na symbolické.

Zástupci Rádía Stalin „chodili po úřadech, kam nás různě předvolávali a já jsem byl hrozný padouch, protože jsem podle nich všechno způsobil. Nakonec jsem dostal pokutu 100 korun. A pak jsme se přestěhovali do bunkru.“¹¹⁵

¹¹³ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

¹¹⁴ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci.* Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 10. ISSN 1213-3817.

¹¹⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

5.5 Rádio Ultra a Rádio 1

Národní výbor Prahy 7 po půl roce, v únoru roku 1991, zabavenou vysílačku vrátil představitelům Rádía Stalin. O tom, jak k vrácení došlo, hovoří Ondřej Štindl: *„Nakonec se přišlo na to, že při zabavování porušili nějaké předpisy a Vláda Vintr s pomocí Johna Boka, kterého je dobré mít na naší straně, docílil toho, že vysílačku nakonec vrátili zpátky.“*¹¹⁶

K tomu se vyjadřuje i Ondřejem Štindlem zmíněný Vladimír Vintr: *„Starostou se stala bývalá mánička Vladimír Drábek, který se k tomu stavěl úplně jinak. My jsme mezitím přesídlili do bunkru a Vladimír Drábek nám vysílačku vrátil. Opět nám byla přislíbena licence a my jsme zase čekali. Když ani v únoru nebyla, tak jsme začali vysílat načerno.“*¹¹⁷

To potvrzuje i Jiří Neumann, který dodává: *„Pak jsme zjišťovali, že se i naše tehdejší konkurence snaží o to, abychom tu vysílačku získali co možná nejdéle, tak jsme se tam zabarikádovali, měli jsme ozbrojenou ochranku a začali vysílat načerno podruhé a to do té doby, než jsme tu licenci opravdu nedostali.“*¹¹⁸

Po pirátském vysílání pod bývalým Stalinovým pomníkem na Letné se Rádio Stalin v únoru roku 1991 přestěhovalo do prostorů teď již bývalého klubu Bunkr na pražském Petřském náměstí. *„V zimě se ozval Richard Němčo, který dostal Bunkr a to rádio tam chtěl. V únoru jsme začali opět vysílat, anténu jsme dali na Bílou labuť, což bylo nedaleko a hlavně, když se ještě vrátím po období těsně po Stalinu, tak se sešlo hodně lidí, kterým osud rádia nebyl lhostejný.“*¹¹⁹

V tu dobu opět začalo rádio vysílat pirátsky. Dne 15. února 1991 oznámili zástupci Rádía Stalin, že znovu zahajují vysílání, které bude strukturované na bloky hudby,

¹¹⁶ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

¹¹⁷ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

¹¹⁸ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Jiřím Neumannem, příloha H

¹¹⁹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

doplňované zpravodajstvím a reklamami. Zároveň bylo v prvních vstupech po 17. hodině a 30. minutě oznámeno, že vysílací zařízení je ukryto na tajném místě.

„Toto nezávislé vysílání není podle slov jeho protagonistů nezákonné, jak bylo označeno některými úřady. Zákon totiž neřeší problematiku nezávislého vysílání.“¹²⁰

Se stěhováním přišla i změna názvu. *„Začali jsme jako Rádio Stalin, ale protože naši starší spoluobčané byli právem rozhořčeni, tak jsme se přejmenovali na Rádio Ultra,“¹²¹* říká Vladimír Vintř a Lenka Wienerová v rozhovoru s autorem diplomové práce dodává: *„Ten název nám pro rádio přišel fajn - byl úderný a krátký. To ale jen do doby, než se nás lidé začali ptát, jestli jsme ultra vlevo, nebo ultra vpravo a začali nám podsouvat, že patříme k nějaké ideologii. To jsme samozřejmě nechtěli. Byli a jsme rádio, které se orientuje na kvalitní muziku a na menšinové směry.“¹²²*

V době, kdy Rádio Ultra vysílalo z bunkru, už byla velmi patrná snaha o získání licence povolující rozhlasové vysílání i ze strany dalších rádií. *„To už se k nám začala přidávat i další rádia, takže k nám jezdili lidé z Ostravy, Brna, Jižních Čech, nebo i z Prahy. A právě z těchto tehdejších rádií se postupem času začala stávat rádia, která znáte dnes.“¹²³*

Inspektorát radiokomunikací Praha se opět pokoušel vysílání Rádía Ultra zastavit. Dokonce k tomu vydal prohlášení na obvodní úřad Prahy 1, ve kterém žádal o opětovné zabavení vysílacího zařízení. K tomu ovšem nedošlo. Oficiální licenci obdrželo po rozhodnutí meziresortní komise 22. 3. 1991.¹²⁴

K přejmenování na současný název „Rádio 1“ došlo podle autora diplomové práce nevšedním způsobem, což potvrzuje i Vladimír Vintř: „Přišel pan Vladimír Čort, známý

¹²⁰ Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 10. ISSN 1213-3817.

¹²¹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintřem, příloha D

¹²² Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹²³ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹²⁴ Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03. ISSN 1213-3817.

textář a spisovatel, s tím, že se mu zdálo, že se jmenujeme Rádio 1, tak jsme se přejmenovali. ¹²⁵

Rádio 1

Rádio 1 se již od svých počátků snaží odlišit od ostatních komerčních stanic alternativní hudební dramaturgií, „která není svázaná hitparádovými pravidly. Hlavní charakteristikou Rádía 1 je maximální otevřenost, a to jak k různorodým hudebním žánrům, tak i v přístupu k posluchačům. ¹²⁶

O potenciálu, které Rádio 1 mělo a nakonec nevyužilo, hovoří s autorem diplomové práce hudební publicista Josef Vlček: *„Je tam jedna nevyužitá věc, kterou pozdější Rádio 1 opustilo, a teď si uvědomujeme, jak byla důležitá. Jedná se to, že třeba v Americe existují rádia občanských aktivit, která vysílají bez ohledu na zisk a jsou placena ze sponzoringu a z darů a zároveň jsou protipólem, jak veřejnoprávního, tak i komerčního vysílání. Je to jakýsi třetí rozhlasový sektor. Na Evropě 2 se o tom v letech 1992 až 1993 hodně diskutovalo a právě Rádio 1 bylo v evropském kontextu považováno za jednoho z nejnadějnějších představitelů tohoto typu vysílání. Ale bohužel se rádio zkomercionalizovalo jako vše ostatní.* ¹²⁷

Dle hudebního publicisty Josefa Vlčka přišla krize Rádía 1 mezi lety 1996 a 1997. Když se kterékoli rádio uvádí do provozu, tak se volí mezi dvěma možnostmi. Buď bude stárnout s posluchačem, nebo zůstane stejné a bude očekávat poslechovost ze strany publika, které do jejího stylu vysílání časem doroste. A onu krizi Rádía 1 Vlček hledá v tom, že jeho posluchači *„právě začali stárnout, jenomže člověk v pětatřiceti změní přístup k hudbě a Rádio 1 tak lidé začali houfně opouštět. Došlo tam k velkému odcizení starého publika a malému nárůstu mladého publika.* ¹²⁸

¹²⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintrem, příloha D

¹²⁶ RADIO 1. *Narozeninové stránky Radia 1.* [online]. © 2006 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z: <http://old.radio1.cz/narozeniny/novinky/obsah.php?pid=5>

¹²⁷ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹²⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

Josef Vlček se rovněž vyjadřuje k tomu, jakým způsobem se tato rozhlasová stanice užívala a v současné době užívá. *„Na Rádiu 1 se stále vysílalo zdarma a došlo tam k tomu, že tu svoji počáteční popularitu nedokázalo převést do ekonomické polohy, což je smutné, protože v začátcích mělo opravdu hodně posluchačů. Postupem času ale začala přicházet rádia, která mu tu popularitu začala uždibovat.“*¹²⁹

K finanční situaci na Rádiu 1 ještě Josef Vlček podotýká, že *„se dokonce stalo takovou prázdnou skořápkou v tom smyslu, že lidé říkali, že jej poslouchají, protože to bylo módní, ale přitom ho neposlouchali, takže samotná stanice z toho vlastně nic neměla. Možná je to i tím, že tam nikdy nefungovalo nějaké strategické vedení a určitá míra chaosu tam vlastně přetrvává dodnes. V dnešní době je však stylové říkat to, že rádio neposlouchám.“*¹³⁰

Podle výše jmenovaného hudebního publicisty se Rádio 1 v devadesátých letech ale řadilo mezi velmi módní stanice pro nejrůznější manažery a majitele reklamních agentur, kteří jeho financování podporovali. V současné době je ve svazku dalších rádií, takže s financováním rovněž nemá výraznější potíže.¹³¹ Rádio 1 aktuálně vlastní firma Radio United Broadcasting podnikatele Ivana Zacha.

Na závěr ještě Josef Vlček dodává, že: *„Je škoda a mrzí mě, že neexistuje žádné internetové Rádio 1, které by definovalo ducha té generace. Nicméně Rádio 1 je ale stále důležitá součástka.“*¹³²

¹²⁹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹³⁰ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹³¹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹³² Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

PRAKTICKÁ ČÁST

6 VLIV RÁDIA STALIN NA SPOLEČENSKÉ DĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU

Vysílání Rádía Stalin mělo ve společnosti dle názoru autora diplomové práce velký ohlas. Dokládá to i poslechovost, která se podle tehdejších výzkumů pohybovala kolem 200 000 recipientů, nebo telefonáty nadšených recipientů přímo do improvizovaného studia pod Stalinovým pomníkem.

Samostatnou kapitolu poté tvoří petice za znovuoobnovení Rádía Stalin a proti monopolu Československého rozhlasu, kterou podepsalo kromě 30 000 signatářů z řad „obyčejného“ lidu i mnoho známých osobností mediálního a společenského významu. O Rádiu Stalin promluvil i československý prezident Václav Havel v pořadu Hovory z Lán, který vysílal Československý rozhlas.

Vladimír Vintř, jeden ze zakladatelů Rádía Stalin, je, co se společenského významu týče, opatrný, ale význam, který Rádio Stalin ve společnosti mělo, zároveň nikterak nedegraduje: *„Tehdy bylo průlomů daleko více a daleko zajímavějších, takže bych byl opatrný s velkými slovy. Ale co lidi zaujalo nejvíce, byla muzika, kterou nikdy předtím neslyšeli.“*¹³³

Počáteční euforie, kterou vysílání Rádía Stalin ve společnosti vzbudilo a ovlivňovalo hudební a životní styl některých recipientů, postupem času logicky opadá. Začínají vznikat nové rozhlasové stanice a někteří recipienti postupem času od vysílání Rádía Stalin, pozdějšího Rádía Ultra a současného Rádía 1, odchází. To však dle autora diplomové práce není stěžejní.

Zásadní podle Lenky Wienerové bylo ukázat společnosti, že vůbec lze vysílat soukromě a úplně jiným stylem, než vysílal tehdejší Československý rozhlas: *„Zároveň jsme*

¹³³ ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Vladimírem Vintřem, příloha D

ukázali, že jde uživit rádio, které nevysílá mainstream. Někdy je to sice boj, ale my i díky té historii máme loajální posluchačskou základnu, která nás těch 25 let poslouchá a nic jiného poslouchat nebude. ¹³⁴

I hudební publicista Josef Vlček v rozhovoru s autorem diplomové práce souhlasí s tvrzením Lenky Wienerové a jako hlavní přínos, co se společenského dění týká, uvádí, že vysílání Rádia Stalin *„ukázalo, že se vůbec dá vysílat. Už jenom ten fakt, že se vysílá soukromě a nemusí to být v rukou státu, byl strašně důležitý. I ze společenského významu bych právě toto kladl nad všechno to, co mohl Stalin společnosti přinést.* ¹³⁵

Autor diplomové práce je stejného názoru jako Lenka Wienerová i Josef Vlček. Rádio Stalin mělo zásadní význam v tom, že společnosti dalo alternativu k Československému rozhlasu. I z toho důvodu jsou vazby mezi současným Rádiem 1 a recipientem tak silné, jak tvrdí Lenka Wienerová.

Společnost zároveň v období necelý rok po sametové revoluci uznávala rebely, kteří se snažili změnit vše, co přetrvávalo z dob před 17. listopadem roku 1989. A představitelé Rádia Stalin takovými rebely byli. Zároveň se nebáli vysílat nelegálním způsobem a bojovali proti zákonům, které na území Československa v roce 1990 platily a které dle samotných představitelů napomohli reformovat.

V dalších podkapitolách se autor diplomové práce bude zabývat peticí za znovuoobnovení vysílání Rádia Stalin, rozhovorem s Václavem Havlem a také samotnými recipienty.

¹³⁴ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹³⁵ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

6.1 Petice za znovuoobnovení Rádía Stalin a proti monopolu Československého rozhlasu

Poté, co představitelům Rádía Stalin Obvodní národní výbor pro Prahu 7 zabavil technické vybavení, včetně vysílacího zařízení v hodnotě půl milionu francouzských franků, zvedla se mezi československými občany masová vlna nevole.

Veřejnost byla totiž necelý rok po sametové revoluci velmi citlivá na vše, co třeba jen vzdáleně připomínalo ohrožování svobodného projevu. Součástí protestů byla „Petice za znovuoobnovení Rádía Stalin a proti monopolu Československého rozhlasu“.

Autorem petice byli sami zakladatelé Rádía Stalin. Konkrétně to byl s největší pravděpodobností David Litvák: *„Jestli někdo přijde s tím, že jsem napsal nějakou petici, tak je to možné. Já jsem poté už nebyl členem exekutivního týmu, protože jsem do toho nešel finančně.“*¹³⁶

Autorovi diplomové práce Lenka Wienerová poskytla přesné znění petice: *„Pluralita projevu názorů se nemůže vyhnout ani rozhlasovému vysílání. Proto nesouhlasíme s postupem, kterým byl ONV Prahy 7 dne 25. 10. 1990 odejmut vysílač nazvaný podle místa vysílání Rádio Stalin. V písemném protokolu, kterým je tento zásah provázen, dokonce ještě straší známé gigantické sousoší. Naopak žádáme, aby byla nalezena a realizována možnost povolení nezávislého vysílání a to i tehdy, bude-li k tomu třeba změny dosavadních restriktivních právních norem.“*¹³⁷

Dobrovolníci a sami představitelé Rádía Stalin stáli v pražských ulicích a sháněli signatáře. Josef Vlček odpovídá na otázku autora diplomové práce, zda i on zaregistroval protesty a z nich pramenící petici: *„Zaregistroval a zároveň jsem ji i podepsal. Někdo s ní k nám přišel do redakce, když jsme připravovali Rock a Pop a všichni jsme ji tam podepsali.“*¹³⁸

¹³⁶ ARCHIV RÁDIA 1, Rozhovor s Davidem Litvákem, příloha F

¹³⁷ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹³⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

Mezi signatáře patřili například poradce prezidenta Alexandr Vondra, poslanci Federálního shromáždění a České národní rady, někteří představitelé Charty 77, špičky polistopadového politického života, šéfredaktor Lidových novin Rudolf Zeman, redakce Studentských listů, Respektu, Revolver Revue, nebo Vokna.¹³⁹

Z ústřížků z dobového tisku se autorovi diplomové práce podařilo zjistit, že mezi osobnosti, které připojily svůj podpis, patřily také Ondřej Hejma, Boleslav Polívka, Oldřich Vízner, Petr Čepek, Marta Kubišová, Jim Čert Horáček, Filip Topol, Michal Pavlíček, Petr Rožkanuk, Stanislav Devátý, Vladimír Pavrovský, John Bok, Stanislav Milota, Jan Dus, Martin Mejstřík, Michal Prokop, Emanuel Mandler, Bohumil Doležal, Karel Špindl, Jiří Payne nebo Milena Dvorská.

Celkový počet podpisů nakonec přesáhl třicet tisíc, což zapříčinilo, že o ní 28. října 1990 promluvil i prezident Československa Václav Havel v pořadu Hovory z Lán. Prezident upozornil na to, „že je nutné najít takové možnosti, aby vláda mohla udělovat rozhlasové frekvence nezávislému vysílání.“¹⁴⁰ Více se samotnému rozhovoru s prezidentem Václavem Havlem věnuje autor diplomové práce v kapitole 6.2 „Rozhovor s prezidentem Václavem Havlem“.

Právě petice podle současné ředitelky Rádía 1 a jedné z představitelky Rádía Stalin Lenky Wienerové „zapříčinila, že pod Ministerstvem kultury začala vznikat meziresortní komise. Zařízení nám vrátili a 15. 2. 1991 jsme pod názvem Rádio Ultra začali vysílat z Bunkru.“¹⁴¹

¹³⁹ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03. ISSN 1213-3817.

¹⁴⁰ *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03, s. 10. ISSN 1213-3817.

¹⁴¹ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

6.2 Rozhovor s prezidentem Václavem Havlem

Během týdenního vysílání Rádio Stalin uskutečnilo velké množství rozhovorů: „se všemi zajímavými lidmi, kteří se ke Stalinu přišli podívat. Postupně jsme je odchytili a dovláčeli k tomu domečku. Chodili tam muzikanti, vysokoškolští profesoři a právě i Václav Havel.“¹⁴²

Z rozhovoru s prezidentem Václavem Havlem se díky radioamatérům uchovala nahrávka, jejíž stopáž je 2 minuty a 36 vteřin. Moderátorem byl Petr Bidlo. „*Mou jedinou průpravou byl poslech Svobodné Evropy a najednou tam přišel nějaký kluk, který říká: „Hele vole, je tady Havel, chceš ho přivést?“ A on přišel.*“¹⁴³

Současná ředitelka Rádía 1 Lenka Wienerová v rozhovoru s autorem diplomové práce podotýká, že Václava Havla „*jsem tam odtáhli i s jeho ochrankou. Musel tam lézt po prknech, která byla naskládána přes výmoly, takže jsem říkala: „Pane prezidente, tady opatrně, ať nezakopnete.*“¹⁴⁴

Petr Bidlo v nahrávce ohlásil, že frekventanti poslouchají Rádio Stalin a shrnul, co návštěvníci mohou během festivalu Totalitní zóna zhlédnout. Prezidenta Havla se otázel, zda by mohl průběh Totalitní zóny zhodnotit.

Respondent, prezident Československé federativní republiky Václav Havel, mu odpověděl: „*Jsem tu asi pět, nebo deset minut, takže nejsem úplně kompetentní člověk k tomu, abych pronášel soudy. Jsem fascinován tím absurdním prostorem, který tady je a o kterém jsem nevěděl, že existuje. Léta letoucí se šuškal, že pod Stalinem je něco mezi krytem a skladištěm brambor. Jsem tady v těch prostorách poprvé a naprosto žasnu, co to je za absurdní, tajemné a svým způsobem krásné prostory. Zdá se mi, že je-li toto první, jakási vernisáž těchto prostorů a je-li to jejich první zpřístupnění veřejnosti, což nevím, ale je-li tomu tak, tak je to opravdu to nejpřírodnější. Nestačil*

¹⁴² Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁴³ ARCHIV RÁDIA 1, Rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

¹⁴⁴ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

jsem tu všechno prohlédnout a prozkoumat, ale hraje tady nějaká rocková kapela, je tady cosi jako lidová hospoda, spousta výtvarných objektů – většinou je to takový drsný undergroundový pop art s odkazy k tématům totality. Zdá se mi, že je-li to vernisáž těchto prostorů, tak je to opravdu ta nejsprávnější vernisáž.“¹⁴⁵

Prezident k tomu později řekl, že se rozhodně nejednalo o žádnou plánovanou státnickou návštěvu, ale že na výstavu dorazil na doporučení svého známého. Václav Havel byl totiž příznivcem undergroundu: „*Jestli má či nemá ta stanice nějakou licenci, bylo to poslední, co mne tehdy zajímalo. Kdoví, zda jsem vůbec věděl, že je k vysílání potřeba nějaké licence.*“¹⁴⁶

A právě tento rozhovor vzbudil mezi médii a veřejností velký zájem. „*Nakonec mu to část lidí vyčítala, protože podpořil piráty. Ale byl z toho nadšený.*“¹⁴⁷ Zároveň se zpráva o prezidentově interview dostala i na titulní stránku Mladé fronty. Titulek zněl: „*Poradce stavěl, prezident hovořil*“. Poradcem deník zmiňoval Jiřího Křížana, který Rádiu Stalin pomáhal s instalováním antény. Dobová média veskrze Rádio Stalin označovala jako „*Piráty éteru*“.¹⁴⁸

Interview s Václavem Havlem zároveň provozovatelům Rádía Stalin pomohlo k navrácení vysílačky a původně vysoké pokuty byly změněny na symbolické. „*Jakkoliv se tedy i v tomto případě jednalo spíše o shodu náhod a živelnou improvizaci, za niž byla prezidentovi dokonce udělena peněžní sankce, na dozorující orgány působila zajisté matoucím dojmem.*“¹⁴⁹

¹⁴⁵ NEJEZCHLEBA, M. *Posloucháte Rádio Stalin*. [online]. © 2015 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.goethe.de/ins/cz/prj/jug/leb/cs10554953.htm>

¹⁴⁶ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 41. ISSN 0862-5409

¹⁴⁷ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁴⁸ *Mladá fronta Dnes*. Praha: M a F a.s., 1990, č. 25. 10. 1990. ISSN 1210-1168

¹⁴⁹ *Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02, s. 41. ISSN 0862-5409

6.3 Recipienti a poslechovost Rádía Stalin

Z rozhovoru autora diplomové práce s hudebním publicistou Josefem Vlčkem vyplývá, že poslechovost Rádía 1 dříve byla a stále také je módní záležitostí, pro sortu lidí, kteří pracují v marketingu, PR, nebo působí v nejrůznějších manažerských pozicích. Zároveň jej poslouchají i ti, kteří nevyhledávají mainstreamovou hudbu, ale spíše tu alternativní, zaměřenou na menší publikum.¹⁵⁰

I Rádio Stalin ale chtělo hrát hudbu, která v té době byla alternativní. Pro recipienty však byla alternativní veškerá hudba, kterou nenabízel Československý rozhlas, což je logické z toho důvodu, že jiné rozhlasové médium zde neexistovalo. Autor diplomové práce se proto v rozhovoru Josefa Vlčka ptá, jakým způsobem recipienta poslech Rádía Stalin ovlivnil.

„Myslím, že to byla součást nemoci české kultury a tou je alternativismus. I já jsem se na tom podílel v osmdesátých letech, kdy jsme bojovali proti komerčnímu proudu tím, že jsme zdůrazňovali jiné kapely. A Stalin dělal to samé. V té době jsme si však neuvědomovali jednu podstatnou věc. My jsme tím ty umělce vlastně zpopularizovali na mainstreamovou úroveň, protože tu chyběl střední proud.“¹⁵¹

Cílovou skupinu posluchačů Rádía Stalin tak nelze určit, ale byli to všichni, kteří chtěli mít alternativu k Československému rozhlasu. Zatímco Rádio 1 však u alternativního hudebního stylu zůstalo i nadále, recipienti se začali rozdělovat podle žánrů, které jsou jim nejbližší.

Mezi posluchače Rádía Stalin tak patřily i skupiny, které současné Rádio 1 příliš nevyhledávají, což potvrzuje David Litvák: *„Rádio Stalin mělo velkou podporu od taxikářů, což mi z dnešního pohledu přijde komické. Mohli si pouštět rozhlas, ale pouštěli si nás z toho důvodu, že jsme byli jediní, kteří hráli něco jiného.“¹⁵²*

¹⁵⁰ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁵¹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁵² ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Davidem Litvákem, příloha F

Během vysílání se také někteří recipienti rozhodli místo vysílání i navštívit, jako například „*když se nám ozvala slepecká organizace, že se jim to strašně líbí a že by chtěli přijít na exkurzi. Oni opravdu přišli, chodili tam po těch pytlích a bylo to hrozně fajn.*“¹⁵³

Samotné Rádio Stalin pokrývalo celou Prahu a podle některých zdrojů jej bylo možné naladit i v některých obcích Středočeského kraje. Lenka Wienerová, jeden ze zakládajících členů Rádía Stalin, tvrdí: „*Někdo dělal výzkum poslechovosti a poslouchalo nás 200 000 lidí.*“¹⁵⁴

Právě proto, že Rádio Stalin byla opravdu první rozhlasová stanice, která dokázala alternovat Československému rozhlasu, tak se mezi ním a recipienty vytvořil zvláštní a silný vztah. Posluchači ho přijali za vlastní a v případě ohrožení se jej rozhodli bránit. V dnešní době je těžko představitelné, že by recipient bránil médium. Rádio Stalin se však stalo výjimkou.

„*Lidé za námi chodili, nabízeli nám nejrůznější služby, což roztomile vydrželo i mnoho dalších let. Třeba když jsme měli nějakou technickou závadu a rádio přestalo vysílat, tak nám okamžitě volali posluchači, co se děje, jestli nás nemají přijít bránit.*“¹⁵⁵

¹⁵³ ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

¹⁵⁴ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁵⁵ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

7 VLIV RÁDIA STALIN NA MEDIÁLNÍ DĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU

Na území Československa neexistovalo v roce 1990 jiné rozhlasové médium, než Československý rozhlas, který tak měl monopolní postavení. Vysílala zde i francouzská rozhlasová stanice Europe 2, předchůdkyně dnešní Evropy 2, jejíž program byl však pouze ve francouzském jazyce a Československý rozhlas jej navíc z padesáti procent určoval a kontroloval z důvodu, že Europe 2 od něj měla pronajatou pražskou frekvenci.

Rádio Stalin se snažilo nejrůznějšími způsoby získat licenci k povolení rozhlasového vysílání, což potvrzuje i Petr Bidlo, jeden z jeho zakladatelů. *„My jsme se snažili o legalizaci, ale neexistoval žádný zákon, jak začít vysílat.“*¹⁵⁶ Povolení však Rádio Stalin nezískalo ani během vysílání pod Stalinovým pomníkem, natož po vysílání, kdy jim bylo zabaveno vysílací zařízení darované od francouzské rozhlasové stanice NRJ.

Ani později se však představitelé Rádía Stalin nevzdali a bojovali za udělení licence. Dokonce začali znovu vysílat pirátsky v prostorách bývalého bunkru na pražském Petřském náměstí. Licenci k vysílání poté obdrželi 22. března roku 1991. *„Poté už si jen vybavuji, jak jsme začali parkovat všechny přístroje a začali s vysíláním Rádía 1.“*¹⁵⁷

Přesto však představitelé se svým vysíláním dokázali uspět a ovlivnit mediální dění v Československu, což v rozhovoru s autorem diplomové práce potvrzuje i hudební publicista Josef Vlček, který říká, že Rádio Stalin mělo význam i v tom, že to, *„o čem jsme jako hudební novináři psali a málokdy jsme to měli možnost demonstrovat, tak oni mohli vysílat čtyřicet hodin denně. Byla to tedy jedna velká přednáška o hudbě, i když někdy chaotická.“*¹⁵⁸

¹⁵⁶ ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

¹⁵⁷ ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

¹⁵⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

Právě chaotičnost je popsána v teoretické části diplomové práce. Ale recipientům nebyla na obtíž, ale spíše naopak. Nakonec i hudební publicista Josef Vlček vysílání Rádía Stalin se svými kolegy poslouchal a to i během připravování nově vznikajícího magazínu Rock a Pop. Pro recipienty však dle názoru autora diplomové práce nebyla ani tak podstatná chaotičnost, ale spíše to, že poprvé mohli slyšet na území Československa jinou stanici, než Československý rozhlas, což mnozí přivítali.¹⁵⁹

Jedna podkapitola diplomové práce je právě věnována narušení monopolu Československého rozhlasu. Nakonec Rádio Stalin svým stylem ovlivnilo i vznikající české vysílání Evropy 2, což rozebírá autor diplomové práce v jedné z podkapitol. Diplomová práce navíc odpovídá na otázku, které rozhlasové médium po sametové revoluci v roce 1989 můžeme označit jako první soukromé a jaký mělo Rádio Stalin vliv právě na vznikání nových privátních rozhlasových stanic.

7.1 První soukromé rozhlasové médium

Prvním oficiálním soukromým rozhlasovým médiem na území Československa byla francouzská stanice Europe 2, pozdější Evropa 2, které Československý rozhlas na základě písemné dohody přenechal pražský kmitočet v pásmu velmi krátkých vln 88,2 MHz. Celá dohoda měla zajistit fungování rádia pro mladé. Z padesáti procent se na jejím provozu i nadále podílel Československý rozhlas.¹⁶⁰ Program stanice Europe 2 začal na pražském kmitočtu vysílat 21. března roku 1990.

Na otázku, zda se dá brát Europe 2 jako první soukromé rozhlasové médium na našem území, odpovídá autorovi diplomové práce jedna ze zakladatelů Rádía Stalin Lenka Wienerová: *„Evropa 2 se s námi stále přetahuje. Je pravda, že oni začali vysílat na výjimku na frekvenci Československého rozhlasu, takže vysílali před námi, ale byli to*

¹⁵⁹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁶⁰ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1 vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 351. ISBN 80-86762-00-9.

Francouzi a vysílali ve francouzštině. ¹⁶¹ První český program se na pozdější Evropě 2 objevil až 11. června 1991.

I tak ale Josef Vlček, který byl u zrodu Evropy 2 a zároveň jejím zaměstnancem, v rozhovoru s autorem diplomové práce tvrdí, že „*i kdybychom to měli brát z toho hlediska, co bylo dříve, tak Evropa 2 stejně začala vysílat dříve, než proběhlo zkušební vysílání Rádia Stalin. Ovšem kdybychom se bavili o legálnosti vysílání, tak bude první Evropa 2, která začala užívat frekvenci Českého rozhlasu, zatímco Stalin si začal vysílat, protože si začal vysílat... V té době však u nás nikdo neřešil, jestli se jednalo, nebo nejednalo o pirátské rádio.*“¹⁶²

Zároveň zde však existovalo ještě další pirátské rádio, Rádio Podzemí, ze kterého se později stalo Rádio Faktor. Hudební publicista Josef Vlček si nebyl jistý, zda jeho vysílání neproběhlo dříve než vysílání Rádia Stalin.¹⁶³

Autor diplomové práce však z oficiálních internetových stránek Rádia Faktor zjistil, že Rádio Podzemí své pirátské vysílání zahájilo 31. 12. 1990. Licenci povolující vysílání tato stanice získala 1. 7. roku 1991.¹⁶⁴

Z výše uvedených zjištění tak vyplývá, že první legální rozhlasovou stanicí na území Československa byla francouzská stanice Europe 2, která spustila své vysílání ve francouzském jazyce 21. března roku 1990. Skutečně první soukromou československou, byť nelegální stanicí, na území Československa v českém jazyce, je pak Rádio Stalin, jehož první pokusná vysílání probíhala v únoru roku 1990 a vysílání pod Stalinem započalo 19. října roku 1990.

Vznik prvních sedmi soukromých rozhlasových stanic je pak datován 22. března roku 1991, kdy meziresortní komise přidělila licence společnostem Bonton, Evropa 2, Hallo World (Rádio Hallo World, Rádio RTL, dnes Rádio City), Kolegium + Radio

¹⁶¹ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁶² Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁶³ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁶⁴ HITRÁDIO FAKTOR. *Hitradio Faktor – pohled do historie.* © 2010 - 2015 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.hitradiofaktor.cz/clanek/zakladni-udaje>

Independence (Radio Collegium), Rádio Informatika (poté Rádio RIO), Rádio Vox a T. R. S. (Rádio 1 – dříve Rádio Stalin a Rádio Ultra).

7.2 Rádio Stalin jako narušitel monopolu Československého rozhlasu

Rádio Stalin má dle autora diplomové práce význam i jako narušitel monopolu státního Československého rozhlasu. Jak je popsáno v předešlých kapitolách, Československý rozhlas byl jedinou legální rozhlasovou stanicí na území Československa vysílající v českém jazyce. Posлуhač proto neměl žádnou alternativu do té doby, než vzniklo Rádio Stalin.

Bývalou zaměstnankyni a zakladatelku Rádía Stalin Lenku Wienerovou zaráželo odmítání pracovníků Československého rozhlasu hrát jinou hudbu, než tu, na kterou byli obyvatelé Československa zvyklí před sametovou revolucí 17. listopadu roku 1989.¹⁶⁵

„Přitom oni tam třeba zahraniční hudbu měli, jen nebyla vůle to tam pustit.“¹⁶⁶
Pod Stalinovým pomníkem tak představitelé Rádía Stalin na rozdíl od Československého rozhlasu vysílali *„i věci od Karla Kryla, přes Psí vojáky, až po Waldemara Matušku. Byl to protest. Chtěli jsme ukázat, že tu existuje mnoho dalších kvalitních interpretů.“¹⁶⁷*

Josef Vlček v rozhovoru s autorem diplomové práce tvrdí, že nebylo politickým záměrem oddalovat vznikání privátního sektoru: *„Ne, betonově. Oni se naopak chtěli těch mraků žádostí zbavit. Byla tam spousta neodbytných žadatelů.“¹⁶⁸*

I rozhovor s bývalým tajemníkem Rady pro televizní a rozhlasové vysílání Milanem Jakobcem přesvědčil Josefa Vlčka o tom, že: *„Tehdejší členové rady byli velkými*

¹⁶⁵ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁶⁶ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁶⁷ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁶⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

fanoušky tohoto vysílání, takže když se na to dnes podíváte a zeptáte se na rozhlasu, tak vám potvrdí, že tehdy byl ten soukromý sektor upřednostňovaný před tím veřejnoprávním. A v roce 1994 tu bylo 30-40 soukromých rádií. ¹⁶⁹

V roce 1990 však žádné čistě privátní rozhlasové médium na území Československa neexistovalo. Motivaci hrát jinou hudbu a ukázat obyvatelům Československa, že nemusí být „závislí“ pouze na umění stále stejných interpretů, jako tomu bylo před sametovou revolucí, tak měl i Jiří Neumann: *„My jsme hlavně chtěli hrát něco jiného, než hrál rozhlas, který měl v té době absolutní monopol.* ¹⁷⁰

I Stanislav Zima, člověk, který z Rádía Stalin, pozdějšího Rádía Ultra a dnešního Rádía 1 nikdy neodešel a i nadále v něm působí jako DJ, s Jiřím Neumannem souhlasí a dodává: *„Šlo hlavně i o to, že mimo Nočního proudu, monopolního rozhlasu a francouzské Evropy 2, tu bylo něco nového, o čemž jsme se domnívali, že je nepostradatelné.* ¹⁷¹

Samotné narušení monopolu Československého rozhlasu započalo už zapojením věcí potřebných k zahájení rozhlasového vysílání. V tu chvíli už Československý rozhlas nebyl jediným rozhlasovým médiem vysílajícím v českém jazyce na území našeho státu, ale přidává se k němu také Rádio Stalin.

„Pamatuji si, jak jsme dlouho ladili vysílačku a stále se ozýval šum, poté se začal ozývat organizovaný šum ve strašné kvalitě, ale my jsme byli šťastní, že jsme v éteru slyšeli něco nového. Zároveň nechci nikomu lézt do svědomí s tím, jakou tam přinesl hudbu, ale ta byla příšerná. ¹⁷²

¹⁶⁹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁷⁰ ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Jiřím Neumannem, příloha H

¹⁷¹ ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor s Jiřím Neumannem, příloha H

¹⁷² ARCHIV RÁDIA 1, rozhovor se Standou Zimou, příloha I

Lenka Wienerová v rozhovoru s autorem diplomové práce slova svých kolegů potvrzuje: „Přišli jsme s muzikou, kterou tu nikdo nehrál. Lidi to celkově nadchlo. Učili, že to funguje a může tu být něco jiného než Rozhlas.“¹⁷³

O hudbu ale ani tak představitelům Rádia Stalin v prvním okamžiku nešlo, což dokládá i tvrzení Pavla Hronka, který samotné zapnutí vysílačky považuje za nejsilnější pocit z celého týdne, kdy vysílání probíhalo.

*„Kromě Československého rozhlasu tu nic nebylo a ten okamžik, kdy obyčejným kolébkovým přepínačem spustíte tu vysílačku a vlastně zmizí ten šum a vznikne tu něco jiného, něco dalšího, je neopakovatelný.“*¹⁷⁴

Zároveň si Rádio Stalin chtělo udržet i tolik potřebnou nezávislost. Kdyby totiž vzniklo jako rádio závislé na státu, nebo na politické straně, tak by se nejednalo o privátní, byť nelegální rozhlasovou stanici. Vladimír Vintř proto tvrdí: „Chtěli jsme, aby to byla hudební stanice, protože nás bavila muzika a nechtěli jsme dělat nic pro politiky, i když na nás byli hodní.“¹⁷⁵

Hudební publicista Josef Vlček význam Rádia Stalin jako narušitele monopolu Československého rozhlasu nikterak nepodceňuje a zároveň nepřeceňuje. Zároveň také nezaujatě nabízí dvojí rozdělení, aby popsál, zda vůbec mělo význam z hlediska společenského a z hlediska politického a mediálního dění monopol Československého rozhlasu narušit: „Z hlediska posluchačů určitě. Z hlediska politického nebylo co narušovat, protože k soukromému vysílání by stejně došlo.“¹⁷⁶

Ze slov představitelů Rádia Stalin tak vyplývá, že jednou z věcí, která je motivovala k tomu, aby založili privátní stanici, bylo narušit monopol tehdejšího Československého rozhlasu, což se jim i povedlo. Vysílání Rádia Stalin na festivalu Totalitní zóna tak bylo zlomovým nejen tím, že frekventanti mohli poslouchat jinou hudbu, než na kterou byli

¹⁷³ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁷⁴ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Pavlem Hronkem, příloha G

¹⁷⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Vladimírem Vintřem, příloha D

¹⁷⁶ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

zvyklí od Československého rozhlasu, ale také tím, že dostali další, alternativní rozhlasovou stanici.

7.3 Vliv Rádia Stalin na vznikání nových soukromých rozhlasových médií

V Československu měl monopolní postavení Československý rozhlas, který se navíc z padesáti procent podílel i na vysílání stanice Europe 2, které pronajal svůj pražský kmitočet. Soukromé rozhlasové médium tak zde vůbec neexistovalo. Lenka Wienerová potvrzuje, že *„už byl sice svobodný tisk, ale média jako rozhlas a televize si tu stále držela monopol. A to i téměř po roce od listopadu.“*¹⁷⁷

Vznikání nových rozhlasových stanic zde ani nebylo z legislativního hlediska možné. Autor diplomové práce se tak v této kapitole zabývá tím, do jaké míry ovlivnilo Rádio Stalin pozdější vznikání nových komerčních rozhlasových institucí.

Neexistoval žádný zákon, který by umožňoval vysílání privátního rozhlasového vysílání. Nebyl zde ani nikdo, kdo by mohl takové vysílání povolit. Hudební publicista Josef Vlček tvrdí, že vysílání Rádia Stalin nemělo ten úplně nejzásadnější vliv na vznikání privátního sektoru.¹⁷⁸

*„Soukromá média by stejně vznikla a musela by vzniknout. Dokonce se zde pořádaly semináře pro organizátory akcí, kde přednášeli američtí odborníci a vedli diskuze o tom, jak se má vysílat. Absurdní na tom bylo, že my jsme v tu dobu už byli dál, protože zde soukromé vysílání startovalo raketovým tempem.“*¹⁷⁹

¹⁷⁷ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

¹⁷⁸ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁷⁹ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

Význam Rádía Stalin však v této oblasti Josef Vlček podle názoru autora diplomové práce ani nepodceňuje a tvrdí: „*Rádio Stalin tak bylo prvním prstem do škvírky vedoucí do světa soukromého vysílání.*“¹⁸⁰

I jedna ze zakladatelek Rádía Stalin Lenka Wienerová s Josefem Vlčkem souhlasí, ale zároveň tvrdí, že Rádio Stalin mělo význam v tom, že dokázalo tehdejší zákony obrazně řečeno přepsat: „*I když samozřejmě by k tomu dříve či později došlo. Po nás tu začaly vznikat další skupiny, které chtěly soukromé vysílání, jako třeba Rádio Podzemí, ze kterého vzniklo Rádio Faktor.*“¹⁸¹

Rádio Stalin svůj význam ohledně vznikání nových rozhlasových institucí rozhodně mělo, ale nebyl zásadní. Jeho zakladatelka Lenka Wienerová se s Josefem Vlčkem shodují, že soukromá média by dříve nebo později stejně vznikla. Shodují se rovněž i v tom, že Rádio Stalin však urychlilo jejich vznikání.

Lenka Wienerová navíc v rozhovoru s autorem diplomové práce tvrdí, že i kdyby nebyl uskutečněn festival Totalitní zóna, vysílání Rádía Stalin by bylo i bez toho spuštěno. Touha vysílat tak byla jasně patrná a povolení k vysílání u představitelů Rádía Stalin nehrálo zase tak významnou roli.

7.4 Vliv Rádía Stalin na Evropu 2

Hudební publicista a rozhlasový dramaturg Josef Vlček se narodil v roce 1951. Před sametovou revolucí v roce 1983 napsal manifest české alternativní hudby a brožuru Rock na levém křídle, jako reakci na komunistický pamflet „Nová“ vlna se starým obsahem. Od druhé poloviny osmdesátých let působil jako dramaturg Rockfestu a v letech 1988-1990 byl redaktorem časopisu Melodie. Taktéž byl u zrodu časopisu Rock a Pop.

¹⁸⁰ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁸¹ Rozhovor s Lenkou Wienerovou, příloha A

V roce 1991 se jako hudební dramaturg podílel na vzniku rozhlasové stanice Evropa 2. Svůj program na Evropě 2 skládal podle soukromých výzkumů veřejného mínění. Nečinilo mu proto výraznější problém do éteru zařazovat i české normalizační zpěváky, zpěvačky a kapely, když to publikum vyžadovalo.

Vlček však nepopírá, že významnou roli ve skládání hudební složky rádia Evropa 2 hrálo právě i Rádio Stalin, které se stalo průkopníkem alternativního stylu na československé rozhlasové scéně. Autor diplomové práce při osobním rozhovoru Josefa Vlčka požádal, aby zhodnotil vliv Rádia Stalin na činnost Evropy 2.¹⁸²

„My jsme hráli hroznou všehochuť. Náš záběr byl širší a my jsme se nedívali, co je alternativní a co ne. Ale měli jsme dimenzi, kterou Rádio Stalin více akcentovalo. Ono ve svých počátcích bylo hodně rockové. Dnes je to spíše elektro, techno a rock. Ale čas od času někdo přišel a říká: „Hele, na Rádiu 1 hrají tohle a tohle, proč to nehrajeme my?“ Tak jsme se některými věcmi od nich určitě nechávali inspirovat.“¹⁸³

Autor diplomové práce zároveň Josefu Vlčkovi nastínil, že vysílání Rádia Stalin byla v průběhu festivalu Totalitní zóna více či méně jedna velká improvizace a přitom i tímto způsobem bylo jeho vysílání úspěšné. Rádio Stalin tak ukázalo, že v roce 1990 nebylo potřeba mít k vysílání detailně připravené programové schéma a i na Evropě 2 si toho byli vědomi.

„Když podobná rádia začínala, což mohu potvrdit z Evropy 2, tak i když jsme měli lidi, kteří nás zaučovali, jak se má a nemá dělat rádio, tak to stejně byla jedna velká improvizace. Až někdy v roce 1994 se to začalo usazovat, když přišlo rádio Kiss, které to mělo nacvičené tak, jak se to dělalo ve světě. My všichni jsme se proto museli přizpůsobit jejich trendu. Předtím to však bylo velmi volné.“¹⁸⁴

¹⁸² DĚDEK, J. *Těžko Vlčka honit*. © 2015 [cit. 2014-12-25]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-59238600-tezko-vlcka-honit>

¹⁸³ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

¹⁸⁴ Rozhovor s Josefem Vlčkem, příloha B

Na první oficiální privátní rozhlasovou stanici Evropa 2 tak mělo dle názoru autora diplomové práce nezanedbatelný vliv. Zakladatelé Evropy 2 z vysílání Rádía Stalin, nebo později Rádía Ultra a Rádía 1 přebírali hudební nápady a „neřízené“ vysílání Rádía Stalin pak ukázalo, že rádio může být populární i bez profesionálního přístupu.

8 VZPOMÍNKY PŘEDSTAVITELŮ RÁDIA STALIN NA VYSÍLÁNÍ POD STALINOVÝM POMNÍKEM

Představitelé Rádía Stalin mají z vysílání mnoho vzpomínek, které autor diplomové práce nezařadil do samostatných kapitol. Zároveň však považuje za důležité, aby byly v diplomové práci zaznamenány i z toho důvodu, aby přiblížil atmosféru během vysílání Rádía Stalin pod Stalinovým pomníkem.

Podle autora diplomové práce byla pro představitele Rádía Stalin atmosféra během vysílání ovlivněna kontextem doby, ve které se samotné vysílání odehrávalo. *„Byla to atmosféra, která souvisela s tím, co se tehdy dělo. Jako, že to byla taková nezapomenutelná doba, která znamenala milník mezi dvěma režimy, z nichž jeden padl a druhý nestihl zapustit kořeny. Vysíláním pod Stalinem se nám splnil sen a byla to pecka.“*¹⁸⁵

Standu Zimu ještě doplňuje David Litvák: *„Byl to Rock and Roll. Po té revoluci to byl stále adrenalin, který si člověk mohl užít. Bylo to takové vědomé porušování zákazů, o kterém však člověk věděl, že dělá dobrou věc.“*¹⁸⁶

Svou vzpomínku popisuje i Petr Bidlo, který v roce 1989 emigroval do Francie a vrátil se až po revoluci v roce 1990: *„Vzpomínám, že to byl takový jeden velký mejdan a pro mne to bylo silné i tím, že jsem tu nebyl v době revoluce. Každému bych přál, aby se do těch prostor mohl podívat.“*¹⁸⁷

Pro představitele Rádía Stalin bylo vysílání zajímavé i tím, že se dostali do zvláštních situací, dnes během vysílání nemyslitelných, což včetně tvrzení Petra Bidla „o velkém mejdanu“ potvrzuje i Ondřej Štindl: *„V některých chvílích si pamatuji, že jsem tam byl*

¹⁸⁵ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor se Standou Zimou, příloha I

¹⁸⁶ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Davidem Litvákem, příloha F

¹⁸⁷ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

úplně sám a bylo mi horko. Nebo, že jsem tam na rozhovor měl primátora Kořána, který nebyl úplně střízlivý. ¹⁸⁸

Vzpomínky představitelů Rádía Stalin souvisejí i se samotným festivalem Totalitní zóna: *„Zároveň si vzpomínám, že když jsem tam přišel, tak všude okolo bylo hrozně zajímavých lidí, nepořádek a zmatek a v jednom zákoutí pod Stalinem se tísnilo několik lidí a vypadalo to, jako když vysílají z gulagu. Samotný ten pocit z vysílání je takový neurčitý.* ¹⁸⁹

Vysílání Rádía Stalin přijela natočit i Česká televize: *„Pamatuji si, jak tam přišla televize a my jsme měli požadavek, že nás musejí zabírat pouze zezadu, protože jsme byli piráti.* ¹⁹⁰

Pirátské vysílání Rádía Stalin tak velmi poznamenala doba, ve které se odehrávalo. Jak sami představitelé připouští, dnes už by něco podobného nebylo možné. Lze si jen těžko představit, že by moderátoři vysílali poté, co požili alkohol, nebo že by zpovídali společensky unavené, alkoholem posilněné politiky.

Moderátoři by dnes také velmi těžko obhospodařili vysílání sami bez techniků, bez počítačů a bez předem připraveného programu, playlistu a v prostorách, které byly plné pytlů od hnojiva a sutin.

Celkově je však ze slov zakladatelů Rádía Stalin cítit pocit zadostiučinění a určité hrdosti, že do polistopadového Československa dokázali přivést něco nového, neokoukaného a že svým vysíláním vzbudili určité pozdvižení v médiích a ve společnosti.

¹⁸⁸ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Ondřejem Štindlem, příloha E

¹⁸⁹ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor se Standou Zimou, příloha I

¹⁹⁰ ARCHIV RÁDIA 1. Rozhovor s Petrem Bidlem, příloha C

ZÁVĚR

Autor se ve své diplomové práci pokusil zjistit, jaký význam mělo vysílání Rádía Stalin pro mediální a společenské dění po 17. listopadu roku 1989. V odpovědi na tuto otázku vidí i hlavní přínos celé diplomové práce.

Se vznikem Rádía Stalin dostala společnost alternativu k Československému rozhlasu, který zde měl absolutní monopol. Z výpovědí představitelů Rádía Stalin i hudebního publicisty Josefa Vlčka je patrné, že veřejnost byla přítomností pirátského rádia nadšena. Dokládá to i fakt, že petici za znovuoobnovení vysílání Rádía Stalin a proti monopolu Československého rozhlasu podepsalo přes třicet tisíc občanů. Mezi signatáři byly i osobnosti společenského, politického, nebo mediálního dění. Zároveň i poslechovost rádia, která se dle tehdejších výzkumů pohybovala kolem dvou set tisíc recipientů, je vzhledem k omezenému dosahu vysílače opravdu vysoká.

K oblíbenosti Rádía Stalin přispěl i neortodoxní přístup ze strany moderátorů a určitá improvizovanost celého vysílání. Samozřejmě s tím souvisí i fakt, že vysílání probíhalo v době, kdy byl národ stále ještě v euforii po pádu minulého režimu.

Po 17. listopadu roku 1989 a během roku 1990 se samozřejmě udály činy, které měly zásadnější vliv na společenské dění v Československu, než vysílání Rádía Stalin. Nicméně Rádio Stalin, dle názoru autora diplomové práce, má v porevolučních událostech své důležité místo.

Autor diplomové práce se také snažil zjistit, které médium po 17. listopadu roku 1990 můžeme brát jako opravdu první soukromé. Fakticky prvním legálním československým soukromým médiem vysílajícím na našem území je Europe 2, dnešní Evropa 2, která začala vysílat 21. března roku 1990. Její program byl však celý ve francouzském jazyce a velký vliv na něj měl Československý rozhlas. Prvním, byť nelegálním rozhlasovým médiem vysílajícím na našem území v českém jazyce, je tak Rádio Stalin, které začalo vysílat 19. října roku 1990.

Rádio Stalin se dle názoru autora práce stalo i významným narušitelem monopolu Československého rozhlasu. Vysílání pirátského rádia bylo zcela odlišné, a právě alternativní styl, jiná hudba a nezávislost zapříčinila, že nově vznikající rozhlasová média, například Evropa 2, byla činností Rádia Stalin ovlivněna.

Rádio Stalin nemělo přímý vliv na vznikání nových rozhlasových médií, protože k udělování licencí komerčním institucím by stejně došlo. Dle názoru autora diplomové práce ale má vliv na rychlejší vyřešení celé problematiky. I po vysílání pod bývalým Stalinovým pomníkem totiž představitelé Rádia Stalin vytrvali ve své snaze o zlegalizování jejich vysílání a po opětovném spuštění pirátského vysílání v bunkru, jim nakonec byla licence přidělena. Stalo se tak 22. 3. roku 1991.

Na mediální dění po 17. listopadu roku 1989 mělo Rádio Stalin nezanedbatelný vliv. Bylo totiž vůbec prvním nezávislým médiem, byť nelegálním, které ukázalo, že lze vysílat soukromě, což i Josef Vlček pokládá za zásadní. Rádio navíc inspirovalo i některá nově vznikající rozhlasová média.

Dle názoru autora diplomové práce by problematika týkající se Rádia Stalin měla dostat větší prostor v publikacích, které se věnují vznikání soukromých médií na našem území. Svůj názor si obhajuje na základě výše uvedených zjištění.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEDNAŘÍK, P., J. JIRÁK a B. KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-802-4730-288.

EMMERT, F. *Sametová revoluce: kronika pádu komunismu 1989*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-802-5123-010.

JIRÁK, J. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-717-8925-9.

JIRÁK, J., B. KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8697-7.

JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 351. ISBN 80-86762-00-9.

PACOVSKÝ, J. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-238-2754-5

RYCHLÍK, J. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-807-4292-965.

Seznam použitých internetových zdrojů

BIDLO, P. Primárky Unie svobody: Petr Bidlo kandiduje do Sněmovny. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: http://www.ctyrka.cz/bidlo_primarky.html

ČESKÁ TELEVIZE. *Z metropole 19. 9. 2014*. [online]. © 1996-2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/214411058230036>

ČESKÝ ROZHLAS. *Private radio celebrates 20 years with the anniversary of 'Radio Stalin'*. [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/private-radio-celebrates-20-years-with-the-anniversary-of-radio-stalin>

ČESKÝ ROZHLAS. *Žulový Stalin: jak se bourala "Fronta na maso"*. [online]. © 1996 - 2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/zulovy-stalin-jak-se-bourala-fronta-na-maso>

ELEKTROSS. *Radiové vysílání*. [online]. © 2015 [cit. 2014-09-14]. Dostupné z: <http://elektross.gjn.cz/aplikace/radio.html>

DĚDEK, J. *Těžko Vlčka honit*. © 2015 [cit. 2014-12-25]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-59238600-tezko-vlcka-honit>

EXTRASTORY. *Největší sousoší v Evropě stálo v Praze, fronta na maso stála sedm leti*. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://extrastory.cz/nejv%C4%9Bt%C5%A1%C3%AD-souso%C5%A1%C3%AD-v-evrop%C4%9B-st%C3%A1lo-v-praze-fronta-na-maso-st%C3%A1la-sedm-let.html>

GREGOR, M. *Opilá revoluce v roce 1989 a jaké to mělo dopady – II. část*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/komentare/60352/opila-revoluce-v-roce-1989-a-jake-to-melo-dopady-ii-cast.html>

HITRÁDIO FAKTOR. *Hitrádio Faktor – pohled do historie*. © 2010-2015 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.hitradiofaktor.cz/clanek/zakladni-udaje>

KOMÁNKOVÁ, J. *Rádio plné krásné muziky*. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.galerie-ne.cz/profilu/detail/id/9/lenka-wienerova-radio-plne-krasne-muziky>

LEJSKOVÁ, M. *Jiří Neumann – DJ*. [online]. © 2010 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/hudba/jiri-neumann---dj.html>

LINHARTOVA NADACE. *Z historie Linhartovy nadace*. [online]. © 2015 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://linhartovanadace.cz/text/default/1?lang=cs>

MUZIKUS. *Radio 1 oslaví dvacet let pirátského Radia Stalin*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.muzikus.cz/tiskove-zpravy/Radio-1-oslavi-dvacet-let-piratskeho-Radia-Stalin~18~rijen~2010/>

NEJEZCHLEBA, M. *Posloucháte Rádio Stalin*. [online]. © 2015 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.goethe.de/ins/cz/prj/jug/leb/cs10554953.htm>

PRIORITA. *Tým Nadačního fondu PRiorita*. [online]. © 2014 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.priorita.org/#!/nas-tym/c10m4>

RADIO 1. *Narozeninové stránky Radia 1*. [online]. © 2006 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z: <http://old.radio1.cz/narozeniny/novinky/obsah.php?pid=5>

REVOLVER REVUE. *Ondřej Štindl*. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.revolverrevue.cz/ondrej-stindl>

ROZHLAS. *Standa Zima (Stano)*. [online]. © 1997-2015 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lide/vltava/_osoba/3543

RRTV. *Poslání rady*. [online]. © 2015 [cit. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/poslani-rady/index.htm>

VYHRÁVAME. *Internetová rádia a jejich hudba zdarma pro všechny*. [online]. © 2015 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.vyhravame.cz/>

ZVĚŘINA, P. *petice Několik vět (text)*. [online]. © 1999-2015 [cit. 2014-11-16]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_nvett.php

Seznam ostatních zdrojů

Divadelní revue: Randály pod Stalinem. Příspěvek ke kulturním dějinám devadesátých let. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010, č. 02. ISSN 0862-5409

Mladá fronta Dnes. Praha: M a F a.s., 1990, č. 25. 10. 1990. ISSN 1210-1168

SLADČÍKOVÁ, P. *Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání*. Praha, 1999. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci. Praha: Úsek komunikace Českého rozhlasu, 2000, č. 03. ISSN 1213-3817.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Rozhovor s Lenkou Wienerovou	I
Příloha B - Rozhovor s Josefem Vlčkem.....	VI
Příloha C - Rozhovor s Petrem Bidlem.....	XII
Příloha D - Rozhovor s Vladimírem Vintrem	XIV
Příloha E - Rozhovor s Ondřejem Štindlem.....	XVIII
Příloha F - Rozhovor s Davidem Litvákem	XX
Příloha G - Rozhovor s Pavlem Hronkem	XXI
Příloha H - Rozhovor s Jiřím Neumannem	XXIII
Příloha I - Rozhovor se Stanislavem Zimou	XXV

PŘÍLOHY

Příloha A- Rozhovor s Lenkou Wienerovou

(5. listopadu 2014, osobně)

Kdo přišel s nápadem na založení rádia?

Byla to naše společná idea. Na začátku byli kolegové studenti, kteří jeli pomáhat do Rumunska, kde v roce 1989 byla poměrně složitá politická situace. Probíhala tam ostřejší revoluce, než u nás v tehdejším Československu. A právě tam, na nějaké univerzitě, viděli studentské rádio. Takže kupodivu jsme byli ovlivněni nějakým rumunským rádiem, přišlo nám to jako dobrý nápad a tak nějak celá idea vznikla.

Kde se ona vysílačka, které jste říkali Maruška, vlastně vzala?

Zařízení, na kterém Stalin vysílal, nám nabídli Francouzi, respektive ho nabídli jedné tehdejší politické straně jako podporu vznikající demokracii. Stanice, která ho nabídla, se jmenovala NRJ, měla sídlo v Paříži, a když ho oné straně nabídli, tak nevěděla, co s tím. V té straně byl i otec Ondřeje Štindla, který je mimochodem doteď aktivním politikem, a říkal: „Mému synovi a jeho kamarádům by se něco takového hodilo. Občanské fórum nám proto půjčilo velkou dodávku polepenou stranickými samolepkami a jelo se do Paříže.

Ihned poté už jste žádali o licenci?

My jsme se snažili žádat, ale nebylo koho, protože v tu dobu byly všechny zákony přizpůsobené tomu, že zde vysílá jen jedna jediná stanice a tou byl rozhlas. Začali jsme u Československých radiokomunikací, což byl a stále je orgán, který spravuje vysílače. Bylo nám řečeno, že volná je frekvence 92,6 a zároveň je možné ji použít. Dostali jsme od nich papír, že frekvence je volná a to byla také jediná věc, kterou nám byl kdokoli schopen dát. Poté jsme obíhali úřady, postavili jsme zařízení v kancelářích na Zeleném

pruhu a měli jsme tam své studio. Kolegové se tam učili vysílat, chodili k paní profesorce rétoriky a celkově jsme se připravovali na spuštění. Jenže pořád nebyl nikdo, kdo by řekl, že můžeme začít.

A poté už přišla výstava Totalitní zóna...

Na podzim roku 1990 nám bylo řečeno, že se připravuje velká mezinárodní výstava, kde budou koncerty, přednášky, obrazy, nebo i jiné umění a že se to koná pod Stalinem. Potřebovali tam i rádio, což bývá na podobných akcích v zahraničí, na západ od nás, normálním zvykem. Probíhá to tak, že přijede stanice, která tam po dobu konání vysílá. A my jsme se rozhodli, že do toho půjdeme. Probrali jsme to s právníky a dozvěděli jsme se, že co není zákonem zakázáno, je vlastně povoleno. Poprosili jsme proto kamaráda horolezce, který se vysápal na stožár a dal tam anténu.

Jak vypadalo studio, které jste pod Stalinem měli?

Vysílali jsme v bývalém zahradním domečku. Byly tam pytle od hnojiva a dost to tam páchlo. Měli jsme tam stůl, vysílací zařízení, přehrávač a telefon, takže se nám posluchači mohli dovolat

Samotné vysílání bylo připravené, nebo se jednalo o improvizaci?

Měli jsme vypsané směny. Trochu připravené to být muselo.

Kvůli místu vysílání vznikl právě název Rádio Stalin?

Ano a také jsme útočili na zbytky komunistické ideologie, takže v tom byl zároveň i tento podtext.

Jaký mělo rádio dosah?

Pokrývalo celou Prahu. Někdo dělal výzkum poslechovosti a poslouchalo nás 200 000 lidí.

Byla pro vás i lákavá ta možnost narušit monopol Rozhlasu?

Určitě, byla jsem tam zaměstnaná, takže jsem věděla, jak Československý rozhlas funguje. Pracovala jsem tam jako produkční a neustále jsem tam za někým chodila a ptala se, proč nehrají jinou hudbu. Všichni se mi tam samozřejmě smáli a to jsem se jich samozřejmě naivně neptala, proč nehrají Jasnou Páku... Přitom oni tam třeba zahraniční hudbu měli, jen nebyla vůle to tam pustit. Pod Stalinem jsme byli schopní zahrát i věci od Karla Kryla, přes Psí vojáky, až po Waldemara Matušku. Byl to protest. Chtěli jsme ukázat, že tu existuje mnoho dalších kvalitních interpretů. Lidé nám tam sami nosili vinilky...

Kteří lidé se kolem Rádia Stalin pohybovali?

Mnoho kolegů ještě stále vysílá zde na Rádiu 1. Byl tam třeba Ondřej Štindl, Standa Zima, Josef Sedloň, Zdeněk Hanyk, Petr Sojka a další.

Kdyby výstava neproběhla, začali byste i tak vysílat nelegálně?

Ano, protože už byl sice svobodný tisk, ale média jako rozhlas a televize si tu stále držela monopol. A to i téměř po roce od listopadu.

Může se to brát i tak, že jste svým způsobem dokázali přepsat zákon, který pojem „soukromá média“ vůbec neznal?

Svým způsobem ano. I když samozřejmě by k tomu dříve či později došlo. Po nás tu začaly vznikat další skupiny, které chtěly soukromé vysílání, jako třeba Rádio Podzemí, ze kterého vzniklo Rádio Faktor. A poté jsme v únoru 1991 podruhé začali vysílat jako piráti z prostorů Bunkru. Oficiální licenci jsme dostali 23. 3. 1991.

To už jste ale vysílali pod názvem Rádio Ultra...

Ten název nám pro rádio přišel fajn - byl úderný a krátký. To ale jen do doby, než se nás lidé začali ptát, jestli jsme ultra vlevo, nebo ultra vpravo a začali nám podsouvat, že patříme k nějaké ideologii. To jsme samozřejmě nechtěli. Byli a jsme rádio, které se orientuje na kvalitní muziku a na menšinové směry.

Berete Stalin jako první Československé soukromé – svobodné rádio?

Ano. I když Evropa 2 se s námi stále přetahuje. Je pravda, že oni začali vysílat na výjimku na frekvenci Československého rozhlasu, takže vysílali před námi, ale byli to Francouzi a vysílali ve francouzštině.

Zkoušeli jste už pod Stalinem „koketovat“ s reklamou?

Opravdu jsme tam první reklamy měli. Jednalo se o inzerce na různé nápojové servisy.

Rádio mělo mezi lidmi obrovský úspěch, čím se dá vysvětlit?

Přišli jsme s muzikou, kterou tu nikdo nehrál. Lidi to celkově nadchlo. Ucítily, že to funguje a může tu být něco jiného než Rozhlas.

Veřejnosti jste navíc ukázali, že „jde“ vysílat soukromě...

Určitě. Zároveň jsme ukázali, že jde uživit rádio, které nevysílá mainstream. Někdy je to sice boj, ale my i díky té historii máme loajální posluchačskou základnu, která nás těch 25 let poslouchá a nic jiného poslouchat nebude.

K možnému nadšení přispěl i rozhovor s tehdejším prezidentem Václavem Havlem. Z povídání s ním se dá navíc snadno vyčíst, že jste ho zaujali. Jak k němu došlo?

My jsme tam dělali rozhovory se všemi zajímavými lidmi, kteří se ke Stalinu přišli podívat. Postupně jsme je odchyťovali a dovlačeli k tomu domečku. Chodili tam muzikanti, vysokoškolští profesoři a právě i Václav Havel, kterého jsme tam odtáhli i s jeho ochrankou. Musel tam lézt po prknech, která byla naskládána přes výmoly, takže jsem říkala: „Pane prezidente, tady opatrně, ať nezakopnete.“ Nakonec mu to část lidí vyčítala, protože podpořil piráty. Ale byl z toho nadšený.

Velkým měřítkem úspěchu je i petice za znovuoobnovení a proti monopolu státního rozhlasu...

Poté co policie a lidé z Prahy 7 zabavili vysílačku, vznikla právě ta petice, kterou podepsalo kolem 30 000 lidí.

A kdo jí zorganizoval?

Zorganizovali jsme jí my. Stáli jsme na různých místech po Praze a sbírali podpisy. Právě petice zapříčinila, že pod Ministerstvem kultury začala vznikat meziresortní komise. Zařízení nám vrátili a 15. 2. 1991 jsme pod názvem Rádio Ultra začali vysílat z Bunkru. To už se k nám začala přidávat i další rádia, takže k nám jezdili lidé z Ostravy, Brna, Jižních Čech, nebo i z Prahy. A právě z těchto tehdejších rádií se postupem času začala stávat rádia, která znáte dnes.

Byla podpora od lidí cítit i jiným způsobem, než těmi podpisy?

Lidé za námi chodili, nabízeli nám nejrůznější služby, což roztomile vydrželo i mnoho dalších let. Třeba když jsme měli nějakou technickou závadu a rádio přestalo vysílat, tak nám okamžitě volali posluchači, co se děje, jestli nás nemají přijít bránit.

Příloha B - Rozhovor s Josefem Vlčkem

(13. listopadu 2014, osobně)

Kdy jste s Rádiem Stalin přišel prvně do kontaktu?

S Rádiem Stalin jsem přišel do kontaktu na začátku února 1990, v době kdy začalo pokusně vysílat. My jsme v té době s kolegy připravovali časopis Rock a Pop, takže rádio šlo trochu mimo nás. Co se dosahu rádia týče, tak jsem ho slyšel na Václavském náměstí, ale moji kolegové na Lehovci už ze samotného poslechu nic moc neměli.

Byl jste se podívat i pod Stalinem?

Ano byl. Ale jak říkám, měl jsem mnoho práce s přípravou Rock a Pop. Někteří s kolegů to však měli puštěné v kanceláři.

Jak to tam vypadalo?

Docela hnusně. Celou dobu jsem se bál, že o něco zakopnu, protože to tam bylo nedostavěné. Předtím to byl kryt na brambory, takže to tam smrdělo shnilými bramborami. V jedné místnosti tam byla aparatura a pár, řekl bych, ujetých lidí. Co se týče profesionality, tak do té mělo hodně daleko.

Sami se vyjádřili v tom smyslu, že se jednalo o částečnou improvizaci...

Jistěže. Když podobná rádia začínala, což mohu potvrdit z Evropy 2, tak i když jsme měli lidi, kteří nás zaučovali, jak se má a nemá dělat rádio, tak to stejně byla jedna velká improvizace. Až někdy v roce 1994 se to začalo usazovat, když přišlo rádio Kiss, které to mělo nacvičené tak, jak se to dělalo ve světě. My všichni jsme se proto museli přizpůsobit jejich trendu. Předtím to však bylo velmi volné. To i na Evropě 2 když jsme začínali, tak se mi stalo, že jsem přišel a stůl byl politý od vína, všude byly skleničky,

holky se tvářily spokojeně, protože měly při vysílání sex... Ono v těch letech 90 až 92 byla celá společnost jeden velký mejdan

Můžeme brát Rádio Stalin jako opravdu první soukromé médium?

Nejsem si jistý, kdy bylo Rádio Podzemí, ale já beru počátek Rádía Stalin už od února roku 1990, kdy probíhala první pokusná vysílání. Takže je možné, že první bylo.

Paní Wienerová mi tvrdila, že se o prvenství svým způsobem přetahují právě i s Evropou 2, ve které jste působil...

Evropa 2 začala vysílat 20. března 1990, po Stalinu, ale přejímala francouzský program a české okna začala mít ve vysílání až 11. června 1991.

Takže nešlo o ryze české médium...

Bylo to soukromé médium. Ale i kdybychom to měli brát z toho hlediska, co bylo dříve, tak Evropa 2 stejně začala vysílat déle, než proběhlo zkušební vysílání Rádía Stalin. Ovšem kdybychom se bavili o legálnosti vysílání, tak bude první Evropa 2, která začala užívat frekvenci Českého rozhlasu, zatímco Stalin si začal vysílat, protože si začal vysílat... V té době však u nás nikdo neřešil, jestli se jednalo, nebo nejednalo o pirátské rádio.

Jaký význam mělo Rádio Stalin v mediální oblasti?

Myslím si, že v každém období to bylo trošku jinak. V prvním období mělo hlavní význam v tom, že ukázalo, že se vůbec dá vysílat. Už jenom ten fakt, že se vysílá soukromě a nemusí to být v rukou státu, byl strašně důležitý. I ze společenského významu bych právě toto kladl nad všechno to, co mohl Stalin společnosti přinést. Druhý význam byl v tom, že to, o čem jsme jako hudební novináři psali a málokdy jsme to měli možnost demonstrovat, tak oni mohli vysílat čtyřicet hodin denně. Byla to

tedy jedna velká přednáška o hudbě, i když někdy chaotická. Toto byly dva nejvýznamnější rysy.

Přispěl Stalin i ke zrodu dalších komerčních institucí?

Ne. Soukromá média by stejně vznikla a musela by vzniknout. Dokonce se zde pořádaly semináře pro organizátory akcí, kde přednášeli američtí odborníci a vedli diskuze o tom, jak se má vysílat. Absurdní na tom bylo, že my jsme v tu dobu už byli dál, protože zde soukromé vysílání startovalo raketovým tempem. V knize, kterou jsem psal s Janem Dědkem se zmiňuji o tom, že jsem jednal s Milanem Jakobcem, který byl tajemník rady pro televizní a rozhlasové vysílání. Jakobec říkal, že když se v roce 1992 stěhovali, tak měl tři pytle žádostí o soukromé vysílání. U nás dokonce vzniklo soukromé vysílání dříve než v Rakousku, kde měli velkou obavu, že se tím oslabí veřejnoprávní média. Tam se začalo vysílat až, myslím, kolem roku 1994. V roce 1993 u nás probíhala licenční řízení na celoplošky a vzápětí přišly televize. Rádio Stalin tak bylo prvním prstem do škvíry vedoucí do světa soukromého vysílání.

Můžeme to tedy brát i tak, že jeho plusem bylo právě narušení monopolu Českého rozhlasu?

Z hlediska posluchačů určitě. Z hlediska politického nebylo co narušovat, protože k soukromému vysílání by stejně došlo. Je tam jedna nevyužitá věc, kterou pozdější Rádio 1 opustilo, a teď si uvědomujeme, jak byla důležitá. Jedná se to, že třeba v Americe existují rádia občanských aktivit, která vysílají bez ohledu na zisk a jsou placena ze sponzoringu a z darů a zároveň jsou protipólem, jak veřejnoprávního, tak i komerčního vysílání. Je to jakýsi třetí rozhlasový sektor. Na Evropě 2 se o tom v letech 1992 až 1993 hodně diskutovalo a právě Rádio 1 bylo v evropském kontextu považováno za jednoho z nejnadějnějších představitelů tohoto typu vysílání. Ale bohužel se rádio zkomercionalizovalo jako vše ostatní.

Ted' se ještě vrátíme zpět do roku 1990. Proč „olicencování“ Stalinu trvalo tak dlouho?

Protože neexistoval orgán, který by to povolil. Nebyl nikdo, kdo by mohl rozhodovat o licencích. První licence dostala v květnu 1991 rádia, která už stejně předtím vysílala ilegálně, a poté, o rok později, byla formovaná celá politika rady a licence se začaly udělovat jako na běžícím pásu.

Nemohlo to čekání souviset i s tím, že státní představitelé chtěli samotný monopol Rozhlasu zachovat co nejdéle?

Ne, betonově. Oni se naopak chtěli těch mraků žádostí zbavit. Byla tam spousta neodbytných žadatelů. Hrozilo tam však jedno velké nebezpečí. Spektrum těch frekvencí je jednou dané. Některé frekvence jsou ženevské, což znamená, že musí být kontrolované a kvalitní, poté jsou tam mezifrekvence, které se dají používat a o tom všem navíc rozhoduje další úřad – Český komunikační úřad. Hrozilo tedy, že na vlnách vznikne velký chaos, a i když tam byl, tak se to nakonec podařilo vyřešit. Tehdejší členové rady byli velkými fanoušky tohoto vysílání, takže když se na to dnes podíváte a zeptáte se na rozhlasu, tak vám potvrdí, že tehdy byl ten soukromý sektor upřednostňovaný před tím veřejnoprávním. A v roce 1994 tu bylo 30-40 soukromých rádií.

Jakým jiným způsobem ještě Rádio Stalin ovlivnilo společnost?

Myslím, že to byla součást nemoci české kultury a tou je alternativismus. I já jsem se na tom podílel v osmdesátých letech, kdy jsme bojovali proti komerčnímu proudu tím, že jsme zdůrazňovali jiné kapely. A Stalin dělal to samé. V té době jsme si však neuvědomovali jednu podstatnou věc. My jsme tím ty umělce vlastně zpopularizovali na mainstreamovou úroveň, protože tu chyběl střední proud

Zaregistroval jste i petici za znovuoobnovení rádia a proti monopolu Českého rozhlasu?

Zaregistroval a zároveň jsem ji i podepsal. Někdo s ní k nám přišel do redakce, když jsme připravovali Rock a Pop a všichni jsme ji tam podepsali. On ten rok 1990 měl takové dvě fáze. Do května, kdy byly volby a poté od těch voleb. Do května to tu bylo takové nejisté. Všichni se báli, že se ještě vynoří Lidové milice a panovala tu nejistota, co vlastně bude. Věci, kterým se dnes smějeme, jako je podepisování petice, tak v té době měly strašnou sílu, protože ujišťovaly okruhy lidí, že to jde nějakým rozumným směrem. Od voleb už pak bylo jasné, že se nic nestane.

Byla Evropa 2, které jste ve svých počátcích šéfoval, ovlivněná Rádiem Stalin, nebo posléze Rádiem 1?

My jsme hráli hroznou všehochuť. Náš záběr byl širší a my jsme se nedívali, co je alternativní a co ne. Ale měli jsme dimenzi, kterou Rádio Stalin více akcentovalo. Ono ve svých počátcích bylo hodně rockové. Dnes je to spíše elektro, techno a rock. Ale čas od času někdo přišel a říká: „Hele, na Rádiu 1 hrají tohle a tohle, proč to nehrajeme my?“ Tak jsme se některými věcmi od nich určitě nechávali inspirovat. Ale zatímco Evropa 2 začala prosperovat, tak na Rádiu 1 se stále vysílalo zdarma a došlo tam k tomu, že tu svoji počáteční popularitu nedokázalo převést do ekonomické polohy, což je smutné, protože v začátcích mělo opravdu hodně posluchačů. Postupem času ale začala přicházet rádia, která mu tu popularitu začala uždibovat.

Kdy nastala právě ta krize Rádía 1?

Myslím, že tak kolem roku 1996 až 1997, kdy to rádio začalo strašně stárnout. Respektive oni zůstali stejní, ale posluchači zestárlí. Když se staví rádio, tak se staví buď s cílem, že bude stárnout s tou skupinou posluchačů, která ho začne poslouchat, nebo zůstane na stejné pozici a počká si, až do něj dorostou ti mladší. A oni právě začali stárnout, jenomže člověk v pětatřiceti změní přístup k hudbě a Rádio 1 tak lidé začali

houfně opouštět. Došlo tam k velkému odcizení starého publika a malému nárůstu mladého publika.

Jak je možné, že se takové rádio stále užíví?

Rádio 1 je ve svazku dalších rádií, takže se užíví. A v devadesátých letech se užívilo celkem lehce, protože se jednalo o velmi módní stanici pro nejrůznější manažery, nebo majitele reklamních agentur, takže když se mělo rozhodovat o nějakém budgetu, tak nikdy nezapomněli na svou oblíbenou stanici. Rádio 1 se dokonce stalo takovou prázdnou skořápkou v tom smyslu, že lidé říkali, že jej poslouchají, protože to bylo módní, ale přitom ho neposlouchali, takže samotná stanice z toho vlastně nic neměla. Možná je to i tím, že tam nikdy nefungovalo nějaké strategické vedení a určitá míra chaosu tam vlastně přetrvává dodnes. V dnešní době je však stylové říkat to, že rádio neposlouchám.“

Ještě jedna otázka mimo, co člověk potřebuje k tomu, aby mohl vysílat pirátsky?

Potřeboval mixážní pult, mikrofon, a poté odbavovací zařízení, které vysílá linku na některý vysílač a vysílač. Ale pokud vím, tak oni to pověsili přímo na Stalina, takže ta mezilinka, která je pronajata od radiokomunikací, nebyla potřeba. No a teď k tomu potřebujete jenom internet a mikrofon. Možná je škoda a mrzí mě, že neexistuje žádné internetové Rádio 1, které by definovalo ducha té generace. Nicméně Rádio 1 je ale stále důležitá součástka.

Příloha C - Rozhovor s Petrem Bidlem

(19. října 2010, archiv Rádia 1)

Kde se to celé začalo vařit?

Začalo to na Pedagogické Fakultě, která nebyla v tu dobu nejlepší školou a byla to spíše výkladní skříň komunistů, ale na druhou stranu se tam sešla dobrá parta lidí, která se motala kolem Stalina.

Jak to probíhalo, když jste poprvé přišli do Stalina?

Bylo to úžasné, ještě teď tam cítím ten prach a smrad, který tam byl, ale bylo to skvělé. Nějak jsme se tam motali a řešili, kdo bude vysílat a rozhodlo se, že to ještě přede mnou to bude Ondra Štindl.

V rámci vysílání probíhala výstava Totalitní zóna, co se tam celkově dělo?

Nejvíce si vzpomínám, jak jsem se ocitl v tom vysílání ve studiu, což byly takový polorozpadlý haldy a já měl začít vysílat bez toho, abych to někdy dělal. Mou jedinou přípravou byl poslech Svobodné Evropy a najednou tam přišel nějaký kluk, který říká: „Hele vole, je tady Havel, chceš ho přivést?“ A on přišel.

Jakou jste hráli muziku?

Hráli jsme jen to, co kdo přinesl. Takový ten starý dřevní bigbít, to co kde někdo vyhrabal.

Jaké byly vaše další aktivity poté, co 25. října došlo k zabavení vysílačky?

My jsme se snažili o legalizaci, ale neexistoval žádný zákon, jak začít vysílat. Poté už si jen vybavuji, jak jsme začali parkovat všechny přístroje a začali s vysíláním Rádia 1.

A máte nějaký nezapomenutelný pocit, nebo vzpomínku?

Pamatuji si, jak tam přišla televize a my jsme měli požadavek, že nás musejí zabírat pouze zezadu, protože jsme byli piráti. Vzpomínám, že to byl takový jeden velký mejdan a pro mne to bylo silné i tím, že jsem tu nebyl v době revoluce. Každému bych přál, aby se do těch prostor mohl podívat.

Příloha D - Rozhovor s Vladimírem Vintrem

(19. října 1990, archiv Rádía 1)

Jakým způsobem se zformovala skupina lidí, kteří přispěli ke vzniku Rádía Stalin?

Pokud mě paměť neklame, tak to začalo na pedagogické fakultě, kam jsme všichni docházeli, a to z různých důvodů. Někdo aby nešel na vojnu, a tak dále. Po těch událostech v listopadu, které vypukly u nás, se něco podobného před Vánoci objevilo v Rumunsku. Naše pedagogická fakulta tam organizovala humanitární pomoc, takže tam někteří studenti jeli a když se vrátili, tak byli úplně nadšení, že tam na rumunské škole sedí dva kluci a vysílají rádio. A tak to všechno začalo.

A co bylo dále?

Pro nás bylo tehdy nepochopitelné, že rádio nemusí být obrovská budova, ale že stačí dvě bedničky a funguje to, tak jsme tuto bedničku začali shánět. Tehdy ale v tomto státě bylo něco podobného nemyslitelné. Tehdy ale existovala politická strana, která se jmenovala Demokratická iniciativa. Jedním z hlavních představitelů v ní byl otec našeho kamaráda Ondřeje Štindla, který nám takovou bedničku sehnal ve Francii.

Kdo jel pro Marušku, jak se vaší vysílače říká?

Pro Marušku jsme jeli v únoru 1990 a jeli jsme tři – Láďa Malý, jedna slečna, která uměla francouzsky a já. Bylo to dobrodružné, protože do Francie jsme dostali vízum na poslední chvíli a do Německa jsme ho nedostali vůbec. Cesta tam proběhla dobře, ale nazpět nás v Německu chytli a chtěli nás zavřít. Tedy hlavně mě.

Ale dopadlo to dobře...

Potom jsme přijeli do Prahy a začalo martýrium, kdo v tomto státě může povolit vysílání.

Tehdy na jaře 1990 to nebyl nikdo.

No, nechci se tu pouštět do všech detailů, protože si je všechny nepamatuji. Víím, že ten zákon to vyloženě nezakazoval, protože bolševika by ani v nejčernějším snu nenapadlo, že by si někdo něco takového dovolil. My jsme čekali na červnové volby s tím, že nám řekli, že ta vysílačka bude podporovat Občanské fórum. Poté nám však bylo sděleno, že to bude až po volbách a tak dále. Nás už to ale přestalo bavit. Už jsme na Zeleném pruhu měli prostory a dokonce proběhlo i zkušební vysílání. Ale ty dvě minuty z tohoto vysílání bolševici chytli a při žádosti o licenci nám to vmetli do obličejů, takže jsme byli těmi piráty už tenkrát.

Jednalo se tehdy o frekvenci 92,6?

Ano, my jsme tehdy kvůli frekvenci začali obcházet nejrůznější známé, kteří o tom věděli daleko více než my. A tehdy dokonce vznikla i soukromá, nebo polosoukromá firma, která se zabývala testováním přístrojů, protože každý přístroj musí být pro stát otestovaný. Tehdy nám to udělali asi za 500 korun a řekli nám, že je připravená dobrá frekvence ze Žižkova 92,6. No a potom už přišel podzim a Stalin, což byla velká zábava.

Jak jste se dostali na výstavu Totalitní zóna?

Jednoho dne mi zazvonil telefon a volal mi Marek Gregor, který říká: „Vy prý máte vysílačku, my tady máme takovou akci, na které měli vysílat nějací Francouzi, kteří nám to odřekli, tak pojd'te vysílat vy.“ Tak jsme šli.

Petr Bidlo říkal, že si matně pamatuje, že před ním začínal vysílat Ondřej Štyndl, 19. října někdy v podvečer.

Všechno to začalo v 19. října v 17.30.

A co jste hráli?

Hráli jsme to, co kdo přinesl. Pamatuji si, že jedním z prvních cédéček bylo Napalm Dead. Od těch Francouzů jsme tenkrát dostali i veškerou výbavu – pult, kazeták, mikrofon i bedny, takže se všechno jen zapojilo a hrálo to.

Vy jste fungovali jako stálá parta lidí, nebo se postupně přibalovali i další?

My jsme na to byli relativně připravení, protože jsme na to čekali už od toho února. Byli jsme skupina asi třiceti lidí, kteří se tam střídali.

Co všechno se pod Stalinem dělo? Petru Bidlovi někdo přeci přišel říci, že přišel pan prezident a mohl by s ním udělat rozhovor...

Ten rozhovor je dokonce někde natočený. Radioamatéři ho nahráli a je to úžasné. Jinak jsme hráli muziku a když bylo potřeba něco říci – třeba že někdo přišel, tak jsme to zahlásili, dělali jsme rozhovor, a tak dále.

Co bylo potom, oni vás přeci nějak chytli...

Ono to bylo složitější. Ve vzduchu nás chytli hned, takže začaly telefonáty, některé radostné, některé méně radostné a jeden člověk nám volal i z Hradu, ať toho okamžitě necháme, že tím škodíme panu prezidentovi. A poté v úterý přišli z národního výboru, kde byl místopředseda takový playboy, který řekl, že když teď přestaneme, tak nám do několika dní zařídí povolení. A protože jsme byli hodní kluci a holky, tak jsme toho nechali. On slovo samozřejmě nesplnil, tak jsme 24. října znovu začali a 25. ráno nás vybrali.

Co s vámi, jako s partou, která se na to připravovala bylo poté?

My jsme nevěděli, co máme dělat, protože nám ukradli vysílačky a unesli Martina, který tam v tu dobu byl sám. Toho asi o půl dne později pustili a vysílačku zamkli

do trezoru na Praze 7 do té doby, než o nás měly nějakým způsobem rozhodnout úřady. Poté následovaly další volby a na Praze 7 se to totálně obměnilo. Starostou se stala bývalá mánička Vladimír Drábek, který se k tomu stavěl úplně jinak. My jsme mezitím přesídlili do bunkru a Vladimír Drábek nám vysílačku vrátil. Opět nám byla přislíbena licence a my jsme zase čekali. Když ani v únoru nebyla, tak jsme začali vysílat načerno.

Jako Rádio Ultra...

Vysílali jsme z bunkru a začali jsme jako Rádio Stalin, ale protože naši starší spoluobčané byli právem rozhořčeni, tak jsme se přejmenovali na Rádio Ultra. Poté přišel pan Vladimír Čort, známý textař a spisovatel, s tím, že se mu zdálo, že se jmenujeme Rádio 1, tak jsme se přejmenovali.

Jak vnímáte Rádio Stalin jako součást kontextu té doby?

Tehdy bylo průlomů daleko více a daleko zajímavějších, takže bych byl opatrný s velkými slovy. Ale co lidi zaujalo nejvíce, byla muzika, kterou nikdy předtím neslyšeli.

S jakými ambicemi jste do celého projektu šli?

Chtěli jsme, aby to byla hudební stanice, protože nás bavila muzika a nechtěli jsme dělat nic pro politiky, i když na nás byli hodní.

Příloha E - Rozhovor s Ondřejem Štindlem

(19. října 2010, archiv Rádía 1)

Jakým způsobem došlo ke složení lidí okolo Stalina?

Seděli jsme v hospodě s Pavlem Hronkem, se kterým jsem byl ve stávkovém výboru na fakultě a vyprávěl mi, že byl v Rumunsku. Měl oči navrch hlavy, že viděl nějaké kluky, kteří tam měli rádio. A to samé odpoledne jsem byl v hospodě se svým tátou, který byl tehdy v nějaké funkci v Občanském fóru a bavili jsme se, jak jeho straně darovali nějaká Francouzi vysílací zařízení. On neměl tušení, co si s tím počít a já pod dojmem rozhovoru s Pavlem Hronkem řekl, že bych možná věděl. A tak to začalo. Ze stávkového výboru se zformoval tým. David Litvák přivedl Vlád'u Vintra, který do Francie pro tu vysílačku dojel. Měli jsme prostor na Zeleném pruhu a mysleli jsme si, že odtamtud budeme vysílat. Jenže poté, co se Vlád'a Vintř s Pavlem Hronkem na úřadu pokoušeli vyjednat povolení, tak jsme zjistili, že to není tak jednoduché. Mělo se to řešit přes vládu, ale trvalo to všechno nechutně dlouho, tak jsme začali vysílat pod Stalinem.

Jak tam vypadalo?

Byly to pytle od močůvky v takovém přístřešku, který byl jakoby stranou v těch katakombách. Bylo tam plno lidí, kteří se u vysílání střídali, měli jsme tam telefon, kam volali posluchači a dodávka nápojů byla plynulá. Byla tam natažená i linka na pódium, takže se vysílaly i živé přenosy toho, co se tam dělo. A dělali jsme i rozhovory, které leckdy byly trošku výstřední tím, že mnoho lidí tam nebylo zrovna střízlivých.

Co se hrálo za muziku?

Hrálo se to, co kdo přinesl. Bylo to dost ovlivněné individuálním vkusem. Já jsem přinesl své desky jako Patty Smith, Talking Heads, Davide Bowieho a další.

Co se dělo po zabavení vysílačky?

Když zabavili vysílačku, tak jsem tam shodou okolností zrovna byl a všichni jsme z té situace byli lehce v rozpacích, ale nakonec jsme to nějak zvládli. Přišli tam ti pánové z Prahy 7 a možná je ještě někde nahrán konec našeho vysílání, kde hlásíme, že se vrátíme a s námi přijde zákon. Nakonec se přišlo na to, že při zabavování porušili nějaké předpisy a Vláda Vintř s pomocí Johna Boka, kterého je dobré mít na naší straně, docílil toho, že vysílačku nakonec vrátili zpátky. V zimě se ozval Richard Němčo, který dostal Bunkr a to rádio tam chtěl. V únoru jsme začali opět vysílat, anténu jsme dali na Bílou labuť, což bylo nedaleko a hlavně, když se ještě vrátím po období těsně po Stalinu, tak se sešlo hodně lidí, kterým osud rádia nebyl lhostejný a začala se podepisovat petice.

Kdybyste měl vyzdvihnout jeden pocit z vysílání, který by to byl?

V některých chvílích si pamatuji, že jsem tam byl úplně sám a bylo mi horko. Nebo, že jsem tam na rozhovor měl primátora Kořána, který nebyl úplně střízlivý.

Příloha F - Rozhovor s Davidem Litvákem

(19. října 2010, archiv Rádía 1)

Co předcházelo Rádiu Stalin?

Volal mi Ondřej Štindl, že by mohl mít od svého táty vysílačku, tak jsem trošku i hrdý na to, že jsem byl druhý, kdo tu měl tušení o tom, že toto rádio vůbec vznikne. Potom jsme obvolali skupinu lidí, kdo by měl zájem se na tom podílet a vstoupil do toho i Vláďa Vintr, se kterým jsem hrál v kapele a už to šlo všechno strašně rychle.“

Měli jste zprávy, kdo vás poslouchá?

Rádio Stalin mělo velkou podporu od taxikářů, což mi z dnešního pohledu přijde komické. Mohli si pouštět rozhlas, ale pouštěli si nás z toho důvodu, že jsme byli jediní, kteří hráli něco jiného.“

Vzpomenete si, co jste hrál za hudbu?

Myslím, že to byl Iggy Pop a Talking Heads, takže to bylo důstojné.

Co se dělo poté, co vysílačka byla zabavena?

Jestli někdo přijde s tím, že jsem napsal nějakou petici, tak je to možné. Já jsem poté už nebyl členem exekutivního týmu, protože jsem do toho nešel finančně.

Jaká je vaše vzpomínka, kterou máte na Rádio Stalin?

Byl to Rock and Roll. Po té revoluci to byl stále adrenalin, který si člověk mohl užít. Bylo to takové vědomé porušování zákazů, o kterém však člověk věděl, že dělá dobrou věc.

Příloha G - Rozhovor s Pavlem Hronkem

(19. října 2010, archiv Rádía 1)

Jak vzpomínáte na to, co předcházelo vysílání Rádía Stalin?

Byl to dlouhý rok urputné práce, protože od února roku 1990, do října, než se spustilo vysílání, jsme tu měli zařízení a pracovalo se na spuštění. Měli jsme rozdělení na redakce, připravené playlisty, zpravodajská témata a tak dále. Poté jsme čekali na licenci, která nepřišla a poté přišel až Stalin.

Co rozhodovalo o tom, že pod Stalinem přichází váš čas?

Pod Stalinem probíhala výstava Totalitní zóna a lidé, kteří to pořádali projevili zájem o to, aby v rámci ní probíhalo i rozhlasové vysílání a jediní, kdo to v tu dobu mohl udělat, jsme byli my. Tak jsem tam připravil studio a začalo se pracovat na vysílání.

19. října 1990 se začalo vysílat. Jak to tam vypadalo?

Ten den dopoledne nám kamarád Standy Zímy, který byl horolezcem, pověsil anténu. Pak se to zamontovalo, zapojilo a následně spustilo. To studio byla jedna jediná místnost, ve které byly dvě stěny zděné a druhé dvě byly z pytlů od hnojiva. Bylo to vlastně takový hnusný, protože se tam lezlo přes kopce sutin. A vidět třeba Havla, jak leze přes kopce sutin se svojí ochrankou, která z toho byla nešťastná, byl opravdu zážitek.

Jaká byla první skladba, která zazněla z éteru Rádía Stalin?

První skladbou byla Rock Off od Rolling Stones.

Proč zrovna tahle píseň?

Zaznělo to proto, protože celá tato anabáze s tímto rádiem vznikla z cest do Rumunska, kam jsme jezdili jako humanitární pomoc. No a vždycky, když jsme vyjžděli z Prahy, tak jsme si Rock Off pustili.

Co se stalo poté, když vám zabavili vysílačku?

Poté jsme chodili po úřadech, kam nás různě předvolávali a já jsem byl hrozný padouch, protože jsem podle nich všechno způsobil. Nakonec jsem dostal pokutu 100 korun. A pak jsme se přestěhovali do bunkru.

Jak na to celé vzpomínáš? Určitě tam bylo něco, co je dnes nenapodobitelné.

Jeden okamžik – zapnutí vysílačky. Kromě Československého rozhlasu tu nic nebylo a ten okamžik, kdy obyčejným kolébkovým přepínačem spustíte tu vysílačku a vlastně zmizí ten šum a vznikne tu něco jiného, něco dalšího, je neopakovatelný. Byť ta vysílačka měla jen 100 wattů, tak byl éter prázdný a byli jsme slyšet až v okolí 70 kilometrů. A druhý okamžik byl, když se nám ozvala slepecká organizace, že se jim to strašně líbí a že by chtěli přijít na exkurzi. Oni opravdu přišli, chodili tam po těch pytlich a bylo to hrozně fajn.

Příloha H - Rozhovor s Jiřím Neumannem

(19. října 2010, archiv Rádía 1)

Co se vám vybaví, když se řekne Rádio Stalin?

Mně se nejvíc vybaví ten smrad močoviny dole v těch katakombách a mimochodem jsem se tam díky jedné televizi dva roky zpátky dostal a bylo to tam cítit úplně stejně.

Jak probíhali přípravy na vysílání?

Poté, co jsme zjistili, že nelze vysílat legálně, tak jsme se rozhodli, že budeme vysílat nelegálně. Zabydleli jsme se ve výškové budově v zeleném pruhu, připravovali jsme se na vysílání tím, že jsme trénovali do zdi a dělali, že vysílání probíhá. Když jsme zjistili, že licence je v nedohlednu, tak jsme šli pod Stalina a to byl jeden velký mejdan.

Poté jste to museli přerušit, když přišli pánové z Prahy 7 a vysílačku zabavili...

Ano. Poté přišlo komandu, vedené nějakým tajemníkem. Zabavili vysílačku i s Martinem Solarem. O vysílačku jsme se několik měsíců handrkovali, byli jsme na X jednáních a poté nám to vrátili zpět.

Co jste pod Stalinem hráli?

Já jsem přinesl vinyls a kazety. Takové ty věci co vydával Suprafon – Rod Stewart, Tina Turner a lidi to bavilo, protože to pro většinu národa bylo něco nového. My jsme hlavně chtěli hrát něco jiného, než hrál rozhlas, který měl v té době absolutní monopol.

Jakým způsobem probíhalo vysílání pod Stalinem?

Probíhalo to tak, že kdo měl sílu, tak vysílal. Někdy jsi tam seděl 4 hodiny, někdy 6 hodin a někdy 12 hodin, prostě dokud si mohl a někdo tě nepřišel vystřídat. Bylo jen

na tobě, jestli budeš mluvit, nebo nebudeš, jestli budeš jen pouštět muziku a bylo nepsané pravidlo, že nesmíš odejít do té doby, než tě někdo nevystřídá.

Měli jste nějaký jiný kontakt se světem, mimo těch lidí, kteří přišli na výstavu Totalitní Zóna?

„Volali taxikáři, nebo třeba sestřičky z nemocnic s tím, že to poslouchají a my jsme tak zjišťovali, jaký dosah ta vysílačka vlastně má.“

Co se dělo po Stalinu?

Snažili jsme se nějakým způsobem získat licenci a skončili v Bunkru. Pak jsme zjišťovali, že se i naše tehdejší konkurence snaží o to, abychom tu vysílačku získali co možná nejdéle, tak jsme se tam zabarikádovali, měli jsme ozbrojenou ochranu a začali vysílat načerno podruhé a to do té doby, než jsme tu licenci opravdu nedostali.

Příloha I - Rozhovor se Stanislavem Zimou

(19. října 2010, archiv Rádia 1)

Jaké máte vzpomínky na vysílání Rádia Stalin?

Pamatuji si, jak jsme dlouho ladili vysílačku a stále se ozýval šum, poté se začal ozývat organizovaný šum ve strašné kvalitě, ale my jsme byli šťastní, že jsme v éteru slyšeli něco nového. Zároveň nechci nikomu lézt do svědomí s tím, jakou tam přinesl hudbu, ale ta byla příšerná. Zároveň si vzpomínám, že když jsem tam přišel, tak všude okolo bylo hrozně zajímavých lidí, nepořádek a zmatek a v jednom zákoutí pod Stalinem se tísnilo několik lidí a vypadalo to, jako když vysílají z gulagu. Samotný ten pocit z vysílání je takový neurčitý. Byla to atmosféra, která souvisela s tím, co se tehdy dělo. Jako, že to byla taková nezapomenutelná doba, která znamenala milník mezi dvěma režimy, z nichž jeden padl a druhý nestihl zapustit kořeny. Vysíláním pod Stalinem se nám splnil sen a byla to pecka. Šlo hlavně i o to, že mimo Nočního proudu, monopolního rozhlasu a francouzské Evropy 2, tu bylo něco nového, o čemž jsme se domnívali, že je nepostradatelné.

Co jste pouštěl za hudbu?

To po mě chcete moc, ale já jsem rád, že paměť je milosrdná a smazalo se mi to. I když pár zajímavých hudebních věcí tam bylo. Byla to nová vlna 80. let, pop, punk...

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Václav Komárek

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: Fenomén Rádía Stalin

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 63

Celkový počet stran příloh: 25

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 20

Počet ostatních zdrojů: 4

Vedoucí práce: Mgr. Roman Bradáč